

LUNDS
UNIVERSITET

All offentligt makt ska utövas under lagarna, men är det så? En kvalitativ studie på normers påverkan på juridiska beslut

Av Simon Alm och Markus Blåder

LUNDS UNIVERSITET
Rättsociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2019

Handledare: Peter Bergwall

Examinator: Eva Friis

Abstract/sammanfattning

All judicial power is to be condemned by the law according to the Swedish constitution but does this apply to a frame law where there is a legal gap that the decision makers can fill with other norms than legal norms? According to the paradigm of sociology of law do other factors than just legal norms affect the judicial decision. This means that the judicial decisions might be affected by factors contradictory to the Swedish constitution.

This examination has chosen to study the appeal judicial decision related to one paragraph in the Swedish fire legislation, 2 chapter 2 § lag (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor (LSO), made by decision makers in the Swedish county administration boards to investigate if the paradigm can be applied to that frame law. The paragraph regulates individual's obligations to prevent fires from endangering humans. The examination has chosen to incorporate social science theories and previous science research about norms, judicial decisions and theories about decision makers to get a better understanding for both the judicial decision but also for the factors that influence it.

The examination has made a document study of the judicial decisions in three steps. The first step was to identify and categorize norms due to an essence- and content analysis. The next step was to do an investigation of the chosen law to identify legal norms in the chosen paragraph. The last step was to do a comparison analysis between the two first steps to clarify if the identified norms in the judicial decisions are legal norms or different kinds of norms. The analysis proved that several of the identified norms were not legal norms and thus is the legal gap in 2 chapter 2 § LSO filled with other norms such as social and institutional norms. The conclusion is therefore that the paradigm of sociology of law is applicable on the chosen frame law and the result is also accordant with the selected social science theories. Hence is the chosen frame law not in conformity with the Swedish constitution.

This examination is certain that this affects the people who is trying to get a fair judicial process when they appeal a decision that they think is lawfully wrong. People expect their appeal to be legally proceeded according to the written law and not filled with nothing other than legal norms.

Key words: Decision makers, judicial decision, norms, paradigm of sociology of law.

Innehållsförteckning

Abstract/sammanfattning	i
Innehållsförteckning	ii
Begreppsdefinitioner/förkortningar	v
1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	3
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställningar	5
1.5 Avgränsning	5
2. Uppsatsens disposition.....	6
3. Teoretiskt ramverk	7
3.1 Teori om normer.....	7
3.2 Law in books and law in action.....	9
3.3 Street-level bureaucracy.....	9
4. Tidigare forskning.....	10
4.1 Metod för tidigare forskning	11
4.2 Resultat av tidigare forskning	12
4.2.1 Juridiska beslut	12
4.2.2 Street-level bureaucrats	14
4.3 Sammanfattande analys av tidigare forskning	15
5. Metod	16
5.1 Forskningsdesign.....	16
5.2 Dokumentstudien	17
5.2.1 Operationalisering av begreppet norm	17
5.2.2 Metod för insamling av dokument från länsstyrelser	18
5.2.3 Essens- och innehållsanalys med ett abduktivt förhållningssätt.....	18
5.2.4 Tematisk analys	20
5.3 Rättsutredning	21
5.3.1 Juridisk metod.....	21

5.3.2 Val av tolkningsmetod.....	22
5.3.3 Urval av rättskällor	23
5.3.4 Förarbete som rättskälla.....	24
5.4 Jämförelseanalysen mellan normer från länsstyrelsebesluten och rättskällorna	24
5.5 Teoretisk modell för juridiska beslut	26
5.6 Tillförlitlighet och äkthet- den kvalitativa ansatsen	27
5.7 Generalisering vid kvalitativ ansats	27
5.8 Etiska överväganden	28
6. Resultatanalys	29
6.1 Dokumentstudier av länsstyrelsebeslut	29
6.1.1 Introduktion av resultat och analys för essens- och innehållsanalysen	29
6.1.2 Handlingsnormer	30
6.1.3 Konstruktiva normer.....	31
6.2 Rättsutredningen.....	32
6.2.1 Presentation av rättsutredning	32
6.2.2 Summering av anvisningar	35
6.3 Tematisering och jämförelseanalys	36
6.3.1 Är juridiska besluten en produkt av mer än rättsnormer?	37
7. Diskussion.....	43
7.1 Metoddiskussion.....	43
7.1.1 Dokumentstudien.....	43
7.1.2 Rättsutredningen	44
7.1.3 Enkäten	45
7.2 Diskussion om resultatet	45
7.2.1 Juridiska besluten utgörs av mer än av rättsnormer?.....	45
7.2.2 Kan undersökningen göra anspråk om generalisering av resultatet?	46
7.2.3 Diskussion utifrån rättssäkerhet.....	47
8. Slutsats	48
9. Fortsatt forskning	48
10. Källförteckning	50
10.1 Artiklar	50

10.2 Litteratur.....	51
10.3 Lagar.....	52
10.4 Statens offentliga utredningar	52
10.5 Propositioner	52
10.6 Rättsfall	53
10.7 Rapporter.....	53
10.8 Publikationer från statliga myndigheter	53
10.9 Webb/hemsida.....	53
11. Bilagor.....	54
Bilaga. 11.1 Sökschema tidigare forskning.....	54
Bilaga. 11.2 Empiri från länsstyrelser.....	59
Bilaga 11.3 Rättsutredning.....	70
11.3.1 Identifierade rättsnormer	70
11.3.2 Empirin från rättskällor	71
Bilaga 11.4 Teman	79
Bilaga. 11.6 Statistik	89
11.6.1 Metod för framtagande av statistik.....	90
Bilaga. 11.7 Kodschema.....	92

Begreppsdefinitioner/förkortningar

I nedan del redogörs ett urval av begrepp som återkommer i kommande underlag.

Föreläggande: Ett föreläggande innebär att en myndighet kan besluta om ett krav som ställs på den enskilde att utföra med stöd av ett lagrum.

LSO: Lag (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor.

MSB: Myndigheten för samhällskydd och beredskap.

Norm: Undersökningen har valt att definiera en norm som reproducerande handlingsanvisning, direkt eller indirekt uttryckta om "börat".

Närbyråkrat: Undersökningen har valt att använda Lipsky (1980) och hans definition av vad en närbyråkrat är. Författaren beskriver det som en grupp i samhället som innehar en stor makt och ett stort handlingsutrymme inom rättsväsendet och ger poliser, socialtjänstpersonal, räddningstjänstpersonal och lägre aktörer i domstolar som exempel.

RF: Regeringsformen (SFS 1974:152).

RäL: Räddningstjänstlag (SFS 1986:1102).

SOU: Statens Offentliga Utredningar.

Undersökningen/Utförarna: Detta är benämningar som använts för att belysa när författarna till denna uppsats refererar till sig själva.

1. Inledning

”All offentlig makt ska utövas under lagarna” anges i Regeringsformen 1 kap 1 § tredje stycket, vilket kan förfalla som en självklarhet. Men hur fungerar det i praktiken och hur fungerar det när det är en ramlag som ska tillämpas? Det kan vara så att många tänker att det är jurister, advokater och domare som utför juridiskt beslutsfattare men det finns även andra aktörer, några exempel är poliser, socialtjänstpersonal och räddningstjänstpersonal. Lipsky (1980 s. 3) beskriver de nämnda aktörerna som typiska street-level bureaucrats (närbyråkrater).

Intresset för att genomföra undersökningen kring juridiska beslut av en ramlag uppstod främst genom att en av två utförare arbetar inom räddningstjänsten som brandinspektör och att båda arbetar som närbyråkrater. Nyss nämnda utförare har arbetat med tillsynsarbete under tolv års tid kopplat till brandfara som behandlas i 2 kap 2 § lag (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) och har således bred erfarenhet av de juridiska beslut som fattas av länsstyrelser i Sverige. Under sina verksamma år har han upplevt svängningar, olikheter och variationer i hur lagstiftningen tillämpades bland kommunala tillsynsmyndigheter, länsstyrelser och förvaltningsdomstolar. Det var således genom hans erfarenhet som intresset för att undersöka om det finns en eventuell diskrepans mellan gällande rätt enligt LSO och praktiserande rätten av länsstyrelserna. Undersökningen intresserar sig för vad länsstyrelsen beskriver i slutresultatet av sin juridiska argumentation i överklagningsärenden från räddningstjänsten där de har fattat beslut enligt 2 kap 2 § LSO. Ett annat intresseområde är också juridiska beslut utifrån ett normperspektiv när länsstyrelserna tillämpar tolkningsutrymmet som finns i den aktuella bestämmelsen.

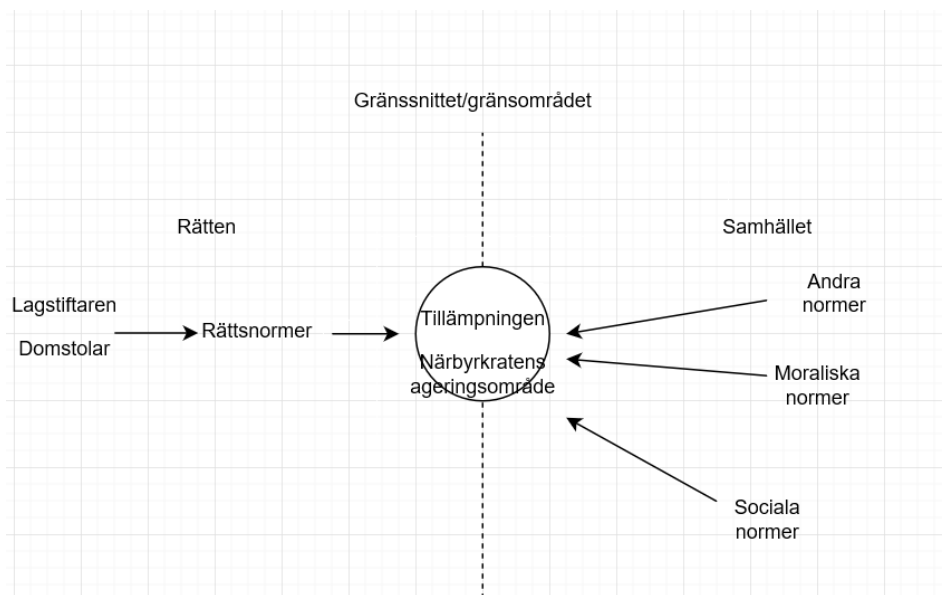
1.1 Bakgrund

I 2 kap 2 § LSO regleras det ansvar som krävs av individen för att förhindra och förebygga att en brand eller olycka inträffar i en byggnad, vilket varit oförändrad under lång tid. För att brandlagstiftningen ska efterlevas genomför samhället tillsyn, vilket regleras i 5 kap 1 § LSO, som anger detta får utövas av bland annat kommunen. Innebörden av tillsyn regleras dock inte i LSO utan källan för detta är bland annat SOU 2004:100 (s. 21). Enligt förarbetet är tillsyn en självständig granskning av tillsynsobjektets lagföljsamhet. En annan källa som gör en motsvarande beskrivning i sin utredning är Statskontoret (2012 s. 24).

Som tillsynsmyndighet kan denne besluta om förelägganden, enligt 5 kap 2 § LSO, vilket innebär att krav ställs på den enskilde att utföra. I det rättsliga sammanhanget står dock inte tillsynsaktören från kommunen ensam med utmaningarna med juridiska beslut kopplat till tillsyn. Ett beslut om

föreläggande från kommunen kan bli överklagat av den som beslutet riktas mot, enligt 10 kap 5 §, andra stycket LSO. En överklagan innebär att en högre instans överprövar tillsynsmyndighetens föreläggande, exempelvis länsstyrelsen. Länsstyrelsen har till uppgift som överklagningsinstans att avgöra ifall tillsynsmyndigheten har haft fog för sin tidigare bedömning. Närbyråkrater i länsstyrelsen fattar således ett nytt juridiskt beslut i vad som Undersökningen är att anse som en lägre rättsinstans. I dessa beslut har Undersökningen funnit att närbyråkraterna innehar flertalet olika titlar såsom länsjurist, chefsjurist, länsassessor och brandingenjör.

Aktörerna av tillsynen utgörs av personal, tillika närbyråkrater, på tillsynsmyndigheten. Enligt Lipsky (1980 s. 4) är närbyråkrater en grupp i samhället som innehar en stor makt, ett stort handlingsutrymme inom rättsväsendet och den grupp som agerar närmast medborgaren (brukaren/tillsynsobjektet). Författaren benämner bland annat aktörer inom lägre domstolar som exempel på närbyråkrater och menar att det är inom deras sfär som en stor del av rättstillämpningen sker, tillika den kontroll av tillsyn som staten utövar. Vad kan då utgöra en problematik i detta? En problematik skulle kunna vara den rättsliga regleringen som är tänkt att styra närbyråkraternas handlande, se nedan *figur 1*, för hur närbyråkraten kan placeras utifrån sin roll och juridiska besluten. I figur 1 gör Undersökningen ett försök att visualisera hur olika normer skulle kunna påverka närbyråkraternas juridiska beslut i gränssnittet mellan samhället och medborgarna. Till denna figur kan två paradigmer tillföras som uttrycker olika syn på gällande rätt och som Hydén (2002a) har beskrivit.

Figur 1. En beskrivning av närbyråkraternas placering utifrån rätten och samhället.

Hydén (2002a s. 57 & 60-61) skriver att det finns bland annat två paradigmer; det rättsdogmatiska och det rättssociologiska. Vart och ett av dessa har olika sätt att se på och förhålla sig till gällande rätt och dess praktik. Hydén (2002a s. 57) anger att det rättsdogmatiska paradigmet utgår från att det som står i rättskällorna är det som är styrande för det rättsliga beslutet. Domstolen använder således rättskällor utifrån regler som kommer från rättskällevärdet där det framgår vad som kan betraktas som en rättskälla och vilka regler som gäller vid tolkningsföretag mellan olika källor. Hydén (2002a s. 57) lyfter även fram att källkritiken är mycket begränsad av rättskällorna i detta paradigmet.

Hydén (2002a s. 60-61) skriver att det rättssociologiska paradigmet är det bredaste och omfattar fler faktorer än det rättsdogmatiska för vad som påverkar det rättsliga beslutet. Författaren skriver att rättssociologen utgår ifrån att det är mer än rätten som påverkar utfallet av beslutet. Hydén (2002a s. 61) tar bland annat upp att sociala och ekonomiska faktorer påverkar och menar att kunskapsintresset måste vara det som avgör metodvalet för vad avses undersöka. En annan teori som ger uttryck i likhet med det rättssociologiska paradigmet är Roscoe Pounds (1910) *Law in books and law in action* och som andra forskare sedan vidareutvecklat. Det som kan utläsas av Pound (1910 s. 34) är att det som står skrivet i lagen och den praktiserande rätten skiljer sig åt. Undersökningen lyfter fram teorin ytterligare i en senare del. Det är således det rättssociologiska paradigmet som den här undersökningen kommer att utgå ifrån och som kommer att genomsyra uppsatsen.

En annan som har studerat rättstillämpning, med inte helt olik intresse som Undersökningen, är Erlandsson (2014). I sin avhandling har Erlandsson (2014 s. 23) studerat tillämpningen av lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade utifrån norm- och närbyråkratsperspektivet. Han beskriver bland annat att hans rättssociologiska relevans utgår från att juridiska beslut påverkas av sociala såväl som av rättsliga normer. Erlandsson (2014 s. 42 & 73) använder sig bland annat av Lipskys (1980) teori om närbyråkrater och teorin om *Law in books and law in action* för att belysa problematiken. I nästkommande del utvecklas undersökningens syn på problematiken med icke-rättsliga normers påverkan på tillämpningen av en skriven lag.

1.2 Problemformulering

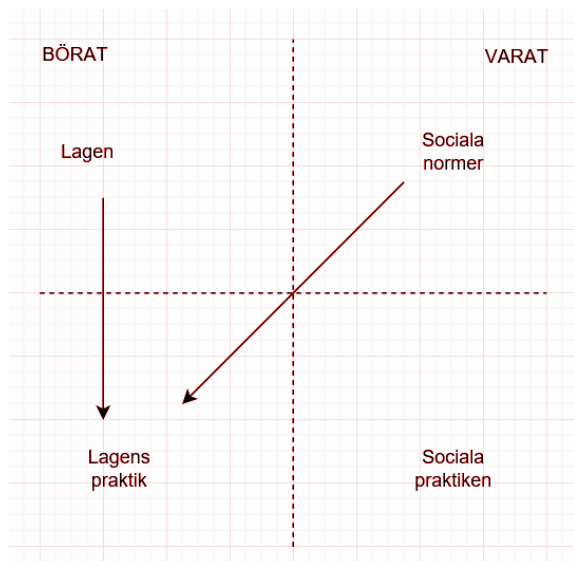
Om all offentlig makt ska utövas under lagarna enligt regeringsformen så innebär det exempelvis att sociala normer inte får utgöra en grund för ett avgörande, om den sociala normen inte kan identifieras i gällande rätt och således utgör en rättsnorm. En problematik med att besluta utifrån

rättsnormer är ifall lagrummet endast ger abstrakta och allmänt öppna anvisningar för tillämparen att följa. Detta kan i sin tur leda till ett större handlingsutrymme för närbyråkraten att blanda in andra sorters normer i juridiska beslut.

Det som anges i ovanstående stycke skulle kunna ses som ett hot mot rättssäkerheten, utifrån att Strömholm (2014 s. 443) bland annat anger att ”likformighet” borde anses vara det viktigaste inslaget i begreppet rättssäkerhet. Några andra som också diskuterar problematiken är Samuelsson & Melander (2003 s. 112) och som lyfter fram ”förtutsebarheten” i rättstillämpningen. Författarna beskriver bland annat att alltför öppna och generella rättsregler är ett problem, att det riskerar förtutsebarheten och utifrån det, även rättssäkerheten. Precis som Undersökningen så hänvisar de till 1 kap 1 §, tredje stycket RF, och skriver att det är ett grundläggande krav att den offentliga makten ska utövas under lagarna. Även på åklagarmyndighetens hemsida (Åklagarmyndigheten 2019) lyfter de fram att ingen ska dömas utan att det har stöd i lag och att det ska finnas skydd mot godtyckliga ingrepp från samhället. Med rättssäkerhetsperspektivet i beaktade blev det intressant att se till konturering av rättslig reglering, vilken lyfts fram i nästa stycke.

Det finns viss rättslig reglering som innehåller mindre anvisningar än andra typer och dessa kallas för ramlagar och generalklausuler (Hydén, 2002a s. 112; Samuelsson & Melander, 2003 s. 147; Strömholm, 2014 s. 265 och Lehrberg, 2016 s.131-132). Ett exempel på en sådan är 2 kap 2 § LSO. Öppnar detta upp för en risk att andra normer än rättsnormer påverkar innehållet i juridiska beslut från förvaltningsmyndigheter eller överinstanser och kan detta utgöra ett problem?

Det kan finnas många utmaningar när rättsregler inte innehåller tillräckligt med anvisningar som skapar ett handlingsutrymme. Det kan till exempel få till följd att tillsynsmyndigheter och överklagningsinstanser med sina närbyråkrater riskerar att fylla bestämmelsen med något annat än med material från rättskällor, vilket kan ses som problematiskt om all offentlig makt ska utövas under lagarna. I nedan *figur 2* åskådliggörs det rättssociologiska perspektivet som beskrivits ovan gällande rättsliga och sociala normers påverkan på den rättsliga praktiken.

Figur 2. Det rättssociologiska perspektivet på undersökningen.

1.3 Syfte

Undersökningens syfte var att få en ökad förståelse för juridiska beslut som har upprättats av närbyråkrater. För att öka förståelsen har Undersökningen valt att pröva det rättssociologiska paradigmet, som beskrivits i ovan avsnitt 1.1. Undersökningen har haft en inledande hypotes om att beslut från aktörerna i länsstyrelsen är en produkt bestående av mer än bara rättsnormer. För att pröva hypotesen har Undersökningen kartlagt vilka normer som kunde identifieras i länsstyrelsernas juridiska beslut gällande överklagningsärenden av föreläggande som är upprättade enligt 2 kap 2 § LSO. Utifrån syftet och hypotesen har två frågeställningar tagits fram för att vägleda undersökningen, dessa redogörs i nästa avsnitt.

1.4 Frågeställningar

1. Vilka olika handlingsanvisningar i form av normer kan identifieras i beslut från länsstyrelser i Sverige, gällande överklagningsärenden av förelägganden som har upprättats utifrån den enskildes skyldigheter enligt 2 kap 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor?
2. Kan de identifierade normerna härledas till rättskällor?

1.5 Avgränsning

Undersökningen har valt att avgränsa sig till en lagstiftning och en utvald bestämmelse; 2 kap 2 § LSO. Undersökningen har inhämtat empiri från två olika dokumentkällor. Den ena källan är länsstyrelsebeslut angående ovan nämnd lagstiftning där samtliga av Sveriges länsstyrelser i

största möjliga mån ska vara representerade. Den andra källan är rättskällor; lag, prejudikat och förarbeten.

Undersökningen har avgränsat sig i tre övergripande delar gällande beslut från länsstyrelserna. Syftet med avgränsningar var att minska antalet dokument som skulle ingå i dokumentstudien, vilket behövdes utifrån den begränsade tiden då studien skulle genomföras. Den första avgränsningen var att inhämta endast beslut mellan åren 2004 och 2019, en naturlig avgränsning då gällande brandlagstiftning infördes 2004. Den andra avgränsningen var att endast ta med förelägganden där länsstyrelsen har prövat sakfrågan vilket innebär att överklagningsärenden som enbart besvarat formella aspekter och beslut inte har ingått i studien. Den sista avgränsningen var att förelägganden som berör sotningsverksamheten inte ingår och exempel på dessa ärenden är kontroller eller krav som berör eldstäder.

2. Uppsatsens disposition

Efter uppsatsen inledning som har redogjorts ovan behandlar nästa del utvalt teoretiskt ramverk i form av teori Hydén (2002b) *om normer*, Pounds (1910) *Law in books and law in action* samt Lipskys (1980) *Street-level Bureaucracy*. Teorierna är noga utvalda för att ringa in undersökningens intresseområde kring normer, det tolkningsutrymme som finns mellan gällande lag och praktiserande lag samt kring närbyråkrater. Direkt efter redogörs i två delar tidigare forskning kopplat till juridiska beslut och närbyråkraters påverkan. En del behandlar metoden och den andra behandlar resultatet.

Efter den teoretiska genomgången kommer undersökningens metod att presenteras. Där beskrivs de val som undersökningen har gjort gällande forskningsdesign, insamling av empiri till dokumentstudien och rättsutredningen samt val av analys för att bearbeta insamlad empiri i form av essens- och innehållsanalys, tematisk analys och jämförelseanalys. Metodavsnittet avslutas med ett resonemang kring validitet, reliabilitet, generaliserbarhet och etiska överväganden.

Nästa avsnitt kommer sedan att presentera undersökningens resultatanalys i tre delar. Den första delen behandlar dokumentstudien av länsstyrelserns juridiska beslut i form av essens- och innehållsanalys där identifierade kategorier av normer presenteras. Den andra delen behandlar rättsutredningen av 2 kap 2 § LSO där identifierade rättsnormer presenteras. Sista och avslutande delen av resultatanalysen behandlar tematiseringen och jämförelseanalysen av länsstyrelsebesluten och rättsutredningen.

Uppsatsen avslutas sedan med en diskussion om undersökningen och hur resultatet av den påverkar den lilla människan i samhället och dennes rätt till rättssäkra juridiska beslut. I den avslutande delen redogörs även för undersökningens slutsatser och framtida rekommendationer i form av framtida forskning.

3. Teoretiskt ramverk

Undersökningens syfte är att pröva det rättssociologiska paradigmet som Håkan Hydén (2002a) beskrivit. Han har skrivit att juridiska beslut är produkten av mer än rättsnormer som enbart är en faktor som påverkar i raden av flera andra faktorer. Andra faktorer menar Hydén (2002a s. 60-61) kan vara andra typer av normer men som inte upplyfts till rättsregler. Undersökningens forskningsobjekt är länsstyrelsernas juridiska beslut av överklagningsärenden gällande 2 kap 2 § LSO och hur närbyråkrater påverkar detta. För att bredda förståelsen inom området har tre samhällsvetenskapliga teorier valts ut.

Undersökningen kommer först att presentera ett avsnitt om normer och hur dessa kan definieras, identifieras och kategoriseras. Därefter kommer ett avsnitt där Undersökningen har valt att utgå från en övergripande teori kopplat till det juridiska beslut, *Law in book and law in action*. Därefter följer Lipskys *Street-level Bureaucracy*, gällande de aktörer, närbyråkrater, som påverkar besluten. *Law in books and law in action* förefaller ha domare- eller domstolsperspektiv i åtanke och för att överbygga detta till en inte fullt så domstolsfokuserad teori om juridiska beslut används Lipskys *Street-level Bureaucracy* som förklaringsmodell för hur närbyråkrater i lägre juridiska instanser påverkar besluten.

3.1 Teori om normer

Undersökningen har intresserat sig för normer som påverkar juridiska beslut, men vad är en norm och vad innebär egentligen normvetenskap? Enligt Hydén (2002b s. 274-275) är normvetenskap någonting som ger en förutsättning att förstå att människors handlande styrs av värderingar och känslor där det är normerna som styr. Normer kan enligt författaren vara både individuella eller allmänt vedertagna, medvetna eller omedvetna. Författaren menar att en norm kan vara så starkt internaliserade av människan att den inte uppfattas utan tas för givet. Enligt Hydén (2002b s. 19) kan normen ses som länken mellan varat (det faktiska) och börat (det önskvärda).

Hydén (2002b s. 95) skriver att kunskapen om att normer styr människors handlande är allmänt känt men har inte en given enskild definition, utan definieras på olika sätt av olika samhällsvetare

genom historien. Dock menar Hydén (2002b s. 97) att definitionerna har haft ungefär samma innebörd och har därför författat vad han anser är en generell definition av begreppet:

”sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns en relativt konsistent uppfattning om normer som handlingsdirigerande och där sanktioner spelar en viktig roll för upprätthållande av normen”.

Baier & Svensson (2009 s. 72, 75 och 85) lyfter fram att det finns olika typer av normer i samhället och att det går att göra en gränsdragning mellan rättsliga normer och alla övriga samhällsliga normer. De rättsliga normerna, menar författarna, ingår i rättssystemet. Baier & Svensson (2009 s. 75) beskriver rättsnormer som handlingsnormer som anvisar hur människan ska bete sig eller förbjuder ett visst beteende och ger som exempel *”du skall inte döda en annan människa”*.

Även Hydén (2002b 2. 114-115) har gjort en grovkategorisering av normerna mellan rättsliga och samhällsliga normer. Hydén (2002b s. 142) utgått från att normer kan vara *”sociala, politiska, ekonomiska eller naturgivna normer, vilka primärt inte är men som också kan vara en del i rättsregler”*. Gällande de samhällsliga normerna räknar författaren (s. 109-111) bland annat upp sociala normer, konstruktiva normer, handlingsnormer, ekonomiska normer och tekniska normer. Hydén (2002b s. 110) definierar sociala normer som handlingsanvisningar vid sociala dilemman där sociala och moraliska faktorer spelar in i beslutsfattandet där individen måste göra ett rationellt val mellan sitt egenintresse eller det allmänna intresset. Han skriver även att det är svårt att skilja mellan sociala och moraliska normer då de ofta går in i varandra. Författaren (s. 109) förklarar konstruktiva normer som anvisningar av ett förväntat och reglerat beteende vid olika situationer som kan liknas vid spelregler. Handlingsnormer beskriver författaren (s. 110) som anvisningar om hur en människa ska eller bör agera i olika situationer. De ekonomiska normerna förklarar Hydén (2002b s. 276) som bestämmelser av hur krav kan ställas på omgivningen utifrån verksamhetens ekonomiska betydelse för samhället och kan således väga tyngre än mot exempelvis människors hälsa.

Tekniska normer beskriver Hydén (2002b s. 275) som tekniska naturlagar eller lagbundenheter som människan inte kan kontrollera. Han skriver vidare att handlingar som strider mot tekniska normer resulterar i direkt kopplade sanktioner. Den här undersökningen har valt att använda Hydéns definitioner av olika sorters normer.

För att kunna identifiera och kategorisera en norm skriver Baier & Svensson (2009 s. 72) att en norm består av tre essenser/attribut som är avgörande för att den ska kunna existera. Normen måste

utgöra ett handlingsdirektiv, vara socialt reproducerade och individen måste förstå omgivningens förväntningar av att följa den. Normer måste således bestå av dessa essenser för att existera men författarna menar att de även styrs och kategoriseras till olika normsystem beroende krav från den kontext de befinner sig i och kallar dessa faktorer för accidenser. Författarna tar en rättsregel som exempel och skriver att den påverkas av flera accidenser för att kunna kategoriseras som en rättsnorm. De förklarar bland annat att rättsregeln måste innehålla en knuten sanktion (en accidens) och att sanktionen måste verkställas av ett förutbestämt samhällsorgan (en annan accidens). Författarna menar att det går att identifiera normer genom att påvisa essenser och sedan kategorisera och beskriva normerna utifrån accidenser. (Baier & Svensson, 2009 s. 72-73)

3.2 Law in books and law in action

Den övergripande teorin som Undersökningen har valt att utgå ifrån är *Law in books and law in action* som grundades av Roscoe Pound (1910) och som andra forskare sedan vidareutvecklat; Llewellyn (1930) och Halpérin (2011) med flera. Det som kan utläsas från skrivelsen av Pound (1910 s. 12-36) är bland annat att även om det är tänkt att juridiska beslut (law in action) enbart ska utgå från den skrivna lagen (law in books) så kommer det att finnas avvikelser där det inte sker. Denna tolkning av Pound (1910) görs också bland annat av Korling & Zambini (2015 s. 208). Två andra som också gör detta är Halpérin (2011 s. 46 & 47) och Llewellyn (1930 s. 433) som beskriver tolkningen av en diskrepans mellan vad som anges i lagen och vad som sedan omsätts i praktiken. Halpérin (2011 s. 74) beskriver också att studier som inriktningar sig på hur juridiska beslut, påverkas av icke juridiska influenser, är en fortsättning på Pounds (1910) tankar om *Law in books and law in action*.

3.3 Street-level bureaucracy

Teorin om *law in books and law in action* fungerar som en bro från undersökningens kontext i form av juridiska beslut till beslutsfattarnas rationella tankesätt i form av Lipskys (1980) *Street-level bureaucrats*, närbyråkrater. Teorin bidrar således med en förståelse för de val av normer som närbyråkraterna väljer för att fylla det tolkningsutrymme som finns i LSO.

Lipsky (1980) definierade och utvecklade uttrycket *street-level bureaucrats* (närbyråkrat) på 70- och 80-talet. Författaren definierar närbyråkrater som en grupp beslutsfattare som kommer i närmare kontakt med medborgare då medborgarna blir direkt påverkade av närbyråkraternas juridiska beslut. Författaren menar att denna nära kontakt med medborgarna leder till att

närbyråkraten utsätts för konfrontationer och missnöje i högre utsträckning än andra grupper inom olika samhällsinstitutioner. Några exempel på närbyråkrater enligt Lipsky (1971 s. 393-394 & 1980 s. 3) är poliser, lärare och aktörer i lägre domstolar.

I sin bok, *Street-level Bureaucracy*, skriver Lipsky (1980 s. xv) bland annat att en närbyråkrat anpassar sig efter de arbetsvillkor som omgärdar dem och skapar därför strategier som leder till beslut som är baserat på deras eget intresseområde snarare än klientens. Lipsky (1971 s. 393-395) tar sikte på tre faktorer i en artikel som påverkar närbyråkraternas beslutsfattande i deras arbete.

Den första faktorn är otillräckliga resurser inom närbyråkratin och som leder till för snabba beslut i exempelvis utredningar. Den andra faktorn är hot eller risken att utsättas för våld på grund av sin auktoritet. Den tredje och sista faktorn som Lipsky (1971 s. 394-395) lyfter är samhällsmedborgarnas och arbetsgivarens förväntningar på närbyråkraternas arbetsprestation, resultat och som inte står i proportion till deras möjligheter att uppnå detta. Författaren påtalar att de två första faktorerna försämrar möjligheten för närbyråkraten att uppnå den tredje faktorn.

Lipsky (1980 s. 395) skriver vidare att dessa tre påtryckningsfaktorer bidrar till en stress och press för närbyråkraten, vilket leder till att närbyråkraten skapar beteenden för att underlätta sin situation. Som exempel på beteenden skriver författaren att närbyråkraten simplificerar sina arbetsuppgifter för att kunna ta snabbare beslut eller beskyller de sviktande resultaten på just resursbrist. Lipsky (1971 s. 393) skriver vidare att tidspressen som leder till snabbare beslut förvisso gör att närbyråkraterns arbetsbörda minskar, då denne kan gå vidare i sitt arbete, men att dessa beslut ofta är förhastade och viktig information som skulle samlats in utelämnas. Lipsky (1971 s. 406) förklarar att närbyråkraten skapar dessa försvarsmekanismer för att lindra sin stress men också för att rättfärdiga sina beslut.

4. Tidigare forskning

Undersökningens rättssociologiska infallsvinkel har för avsikt att pröva det rättssociologiska paradigmet som innebär att juridiska beslut utgörs av mer än rättsnormer. Undersökningen har dessutom valt att inkorporera närbyråkrater som en förklaringsmodell för hur aktörer kan påverka de juridiska besluten. Den tidigare forskningen av intresseområdet utgörs således av forskning om juridiska beslut, om normer och om närbyråkrater.

Den tidigare forskningen är uppdelad i två avsnitt. Det första avsnittet behandlar hur litteratursökningen har genomförts och det andra avsnittet kommer att presentera resultatet av den tidigare forskningen.

4.1 Metod för tidigare forskning

Den tidigare forskningen har samlats in och bearbetats med inspiration från Brymans (2008 s. 104) systematiska litteraturöversikt där han använder en 5-stegsmodell som enligt författaren bidrar till en ökad vetenskaplig transparens. Undersökningen har dock genomfört hans modell i en mindre omfattning för att anpassa litteraturöversikten efter uppsatsens tidsram och storlekskrav. Syftet med litteraturöversikten har varit i enlighet med det författaren skriver är det viktigaste vid en litteraturöversikt: Att skapa en bild av hur utforskat ens intresseområde är, att det sker på ett systematiskt och vetenskapligt sätt och få en ökad förståelse för hur andra har genomfört sina studier. Undersökningens mål med den tidigare forskningen var att undersöka hur väl vald problemformulering inom aktuellt intresseområde är utforskat och att skapa en ökad förståelse kring problematiken som finns i lagars tolkningsutrymme samt att utröna huruvida närbyråkrater kan påverka juridiska beslut.

Litteratursökningen genomfördes via sökningar på databaserna Lubsearch och Google Scholar med avgränsningar avseende språk, svenska och engelska. Sökningarna var även avgränsade till att artiklarna ska vara peer-reviewed för att hålla den höga kvalitet som Bryman (2008 s. 106) menar att den tidigare forskningen ska utgöra. Initialt användes nyckelorden ”*ramlag*”, ”*beslutsfattande i domstol*”, ”*närbyråkrater*” och ”*normer*” i olika kombinationer vid sökningarna innan nya identifierades som senare användes. Samtliga sökningar som genomfördes i Lubsearch och Google scholar registrerades i ett sökschema som finns under bilaga 11.1.

Artiklar som upptäcktes vid sökträffarna och som var relevant för aktuellt intresseområde sparades i ett dataprogram, Zotero, som också användes som en förteckning av material. Relevansen av artiklar baserades på en abstractläsning som enligt Bryman (2008) är en godtagbar metod för sällning av material. Efter en mer grundlig genomläsning av insamlad forskning hittades fler artiklar genom att följa författarnas egna referenser medan andra artiklar föll bort från förteckningen då de ansågs vara irrelevanta för intresseområdet. Utförarna läste sedan igenom samtliga artiklar en andra gång för att slå fast att förteckningen bestod av relevanta artiklar innan analysen av dem påbörjades.

Analysen av de relevanta artiklarna genomfördes också utifrån inspiration av Bryman (2008 s. 279) och hans deskriptiva samt tematiska innehållsanalys. I nästkommande del kommer således forskningen att presenteras. Det finns även ett övergripande kodschema där faktorer som *ursprung*, *publiceringsdatum*, *gemensamma teman* med mera ingår. Det övergripande kodschemat har

samtidigt övertagit rollen som fullständig förteckning över relevant material från Zotero och bidrar därför till ytterligare insyn i undersökningen. Kodschemat redogörs i bilaga 11.7.

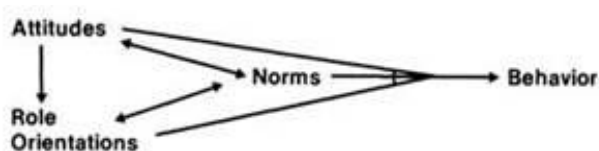
4.2 Resultat av tidigare forskning

Resultatet av den tidigare forskningen är uppdelat i två sektioner. Den första behandlar juridiska beslut och den andra behandlar street-level bureaucrats (närbyråkater). I resultatet har den tidigare forskning som anses vara av störst relevans för undersökningens intresseområde beskrivits mer utförligt medan vissa av artiklarna har en ansenligt kortare sammanfattning. Detta då de kortare artiklarna inte tillför nya fakta till den tidigare forskningen utan korrelerar och bekräftar ståndpunkter som lyfts i de längre redovisade artiklarna.

4.2.1 Juridiska beslut

Gibson (1983 s. 7-8) är ett exempel på en forskare som gör ett försök med att utveckla en egen teori om juridiska beslut och han har gjort en metaundersökning genom att använda sig av material från 1930-talet fram till 1980-talet. Författaren (s. 10) börjar med att kritisera andra forskare för att vara för simplifierade och enbart utgå ifrån makroperspektivet. Han menar att ett mikroperspektiv måste inkorporeras för att kunna få en förståelse för vad det är som påverkar juridiska beslut (s. 8). Gibsons (1983 s. 32-33) slutsatser är att det finns flera faktorer som påverkar de juridiska besluten. Dels är det beslutsfattarens personliga attityd och värderingar men även individens rollförväntan att döma utifrån vad andra förväntar sig och vad som anses vara ett korrekt agerande. Författaren menar dessutom att det är både formella och informella normer som formar ett juridiskt beslut. Den sista faktorn som påverkar och som författaren lyfter fram är institutionella begränsningar i form av formella krav. För att beskriva dessa faktorer har författaren skapat en modell, se *figur 3* nedan. Gibsons (1983, s. 32) sammanfattande slutsats är att:

”Judges' decisions are a function of what they prefer to do, tempered by what they think they ought to do, but constrained by what they perceive is feasible to do”.

Figur 3. Faktorer som influera juridiska beslut och deras inbördes relationer (Gibson 1983 s. 29).

Davies (1982 s. 545, 639-641) kom även han fram till slutsatsen att ickerättsliga normer påverkar juridiska beslut genom att studera domar och intervjua domare i Kalifornien under 1970-talet.

Scheb, Unga & Hayes (1989 s. 428) har genomfört en enkätstudie bland domare i Florida som frågades kring rollförväntningar kopplat till juridiska beslut. I sina studier har de refererat till Gibson (1983) och kommer fram till slutsatsen att juridiska beslut påverkas av rollförväntningar

Ulmer & Kramer (1998 s. 248-249) har studerat hur lokala domstolar i Pennsylvania använder sig av de nationella riktlinjer som finns vid utdömning av straff genom att, bland annat, granska avgöranden som skett under en 15 års period. Ulmer & Kramer (1998 s. 249-250) börjar med att förklara att de nationella riktlinjerna är skapade för att minska påverkan av andra aspekter vid domstolsprocessen och straffutdömningen. Författarna kommer fram till slutsatsen (s. 275) att de juridiska besluten ändå påverkas av informella normer och att påverkan är större ju mindre direktiv de nationella riktlinjerna ger. Som exempel på informella normer räknar författarna upp politik, kultur, ideologi men även personliga relationer mellan människorna i lokalsamhället.

Under 2000-talet är Shankar (2009 s. 24) en forskare som adderar sin infallsvinkel av juridiska beslut med slutsatsen att domare influeras av både interna och externa faktorer. Författaren (s. 3) har genomfört vad som kan betraktas som en metastudie där han specificerar interna och externa faktorer som påverkar juridiska beslut. Som exempel på påverkansfaktorer nämner han politisk uppfattning, institutionell rollförväntan, innehåll i lagen, normer och allmänhetens angelägenhet med flera. En annan forskare som också kommer fram till slutsatsen att politisk uppfattning påverkar juridiska beslut är Weiden (2011 s. 344-345). Han kom fram till sin slutsats genom att studera rättsfall från högre domstolar i USA, Kanada och Australien under 90-talet.

En annan undersökning som också intresserat sig för människors påverkan på det juridiska beslutet är Alarie & Greens (2017) studie där de studerat rättsfall från högre domstolar. I sina slutsatser kommer de fram till att det är flera faktorer som påverkar juridiska beslut. Dels det regelverk som är aktuellt men också beslutsfattarnas egna personliga attityder, normer och andra samhälleliga värderingar. I sina slutsatser skriver även författarna (s. 29) att människor är rationella och att deras beslut genomsyras av personliga preferenser där en grundläggande utgång för individen är att maximera sitt välmående.

Riesberg (2017 s. 697) har genomfört en dokumentstudie av domstolarnas tolkningsprocess i Estlands högsta domstol och i Europadomstolen. Författaren skriver (s. 698) att lagstiftning är en komprimerad form av text som skapar utrymme för tolkning av de normer som står beskrivna där. Författaren skriver vidare (s. 699) att lagstiftning innehåller ett vakuum, ett tolkningsutrymme, som är helt naturligt i rättssystemet och som leder till att läsaren av texten måste fylla utrymmet

själv. Författaren drar slutsatsen (s. 703) att jurister fyller tolkningsutrymmet med egna värderingar men också med samhälleliga principer. Författaren (s. 703) kommer även fram till att ju större tolkningsutrymme som finns, desto fler informella normer och samhälleliga värderingar påverkar beslutet.

4.2.2 Street-level bureaucrats

Marinetti (2011 s. 1164-1165) är en forskare som har haft street-level bureaucrats och Lipsky (1980) i fokus när han har studerat rättsfall och har undersökt hur samarbetet mellan olika myndigheter fungerar. Författaren har undersökt hur de formella strukturerna i organisationer påverkar den juridiska beslutsprocessen men har även tittat på om det finns påverkan från närbyråkrater genom deras informella rutiner.

Marinetti (2011 s. 1179) skriver att det inte går att förklara felande institutioner enbart på grund av felande formella strukturer utan man måste även granska närbyråkraterna som arbetar i organisationen. Författaren (s. 1170) drar paralleller till Lipsky (1980) om att närbyråkraterna bygger strategier utifrån den miljö och kontext som de arbetar i. Författaren nämner även att närbyråkrater ofta känner sig otillräckliga på grund av en stor arbetsbörda med få resurser och tidseffektiviserar därför sitt arbete. Marinetti (2011 s. 1170) påpekar att tidseffektiviseringen och beslutsprocessen kan leda till att ett förhastat och felaktigt beslut men att det är ett rationellt övervägande som närbyråkraten gör för att hantera sin situation.

Erlandsson (2014) har i sin avhandling skrivit om vilka normer det är som styr tillämpningen av lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Författaren har således även han, precis som den här undersökningen, valt att studera en ramlag för att klargöra vad det är som styr tillämpningen av den. Författaren skriver (s. 18) att hans rättssociologiska utgångspunkt är att myndigheter använder sig av både rättsliga normer men också av andra sociala normer. Författaren skriver vidare (s. 142) att det alltid existerar ett handlingsutrymme när rätten ska tillämpas och att det är beslutsfattaren som har makten att avgöra på vilket sätt det ska ske. Författaren skriver vidare (s. 73) att närbyråkraten arbetar under tidspress och med för lite resurser som leder till en förhöjd arbetsbörda. Som gör att individen utvecklar egna strategier för att genomföra sina arbetsuppgifter och att detta inte alltid görs i enlighet med gällande lag eller organisationens mål och idéer.

Erlandsson (2014 s. 143) skriver vidare att närbyråkrater har ett stort handlingsutrymme vid sitt beslutsfattande och avgör till stora delar vilka typer av normer som ska tillämpas. Detta handlingsutrymme menar han måste finnas för att lagen ska kunna användas vid olika typer av

situationer. Författaren (s. 18) likställer handlingsutrymmet med ett naturligt hålrum som uppstår mellan law in books and law in action. Han skriver vidare att om gapet som uppstår används utifrån informella normer kan detta leda till ett glapp mellan den rätt som bör tillämpas och den som faktiskt tillämpas. Slutsatsen för författaren (s. 142) är att det finns ett handlingsutrymme inom närbyråkratin och som tjänstemän kan denne fylla med egna värderingar, sociala normer och nyttja till sin fördel. I sin avhandling skriver Erlandsson (2014 s. 73) att det går att applicera Lipskys tankar från det amerikanska samhället på det svenska. Författaren menar att även om styrdokument och liknande är olika så liknar serviceorganen så som skolor, polismyndighet och andra offentliga inrättningar varandra. Författaren skriver vidare att offentligt anställda i USA hanterar samma typer av beslut och har samma möjligheter att påverka besluten som offentligt anställda i Sverige.

4.3 Sammanfattande analys av tidigare forskning

I en kort sammanfattning av materialet som ingår i urvalet av den tidigare forskningen går det att konstatera att metoderna för insamling och analys av material varierar. Det har genomförts både meta-, enkät- och intervjuundersökningar och även dokumentstudier av rättsfall som kombinerats med enkäter eller intervjuer. Aktörerna i den tidigare forskningen har bestått av domare, åklagare och allmänheten med flera. Den tidigare forskningen består av undersökningar genomförda mellan 1930-talet fram till 2017.

En stor majoritet av den relevanta tidigare forskningen kommer från USA och det finns enbart ett fåtal undersökningar med svensk kontext. En normanalys av lägre domstolars juridiska beslut i Sverige verkar dessutom inte har genomförts. Det tilltänkta forskningsobjektet i den avsedda undersökningen, närbyråkraterna i länsstyrelserna i Sverige, och som agerar som första domstolsinstans kommer bidra med en förståelse för juridiska beslut i både den svenska domstolsinstansen och utifrån street-level bureaucracy. I den tidigare forskningen har tre teman identifierats och valts ut att presenteras i nedan del. Teman markeras med kursiv text.

Närbyråkrater som högre domstol påverkas av ickerättsliga normer. I flera av artiklarna skrivs det att den juridiska bedömningen ska utgå från gällande rätt men att det inte alltid är så utan andra faktorer påverkar. Artiklarna nämner olika sorters faktorer som personliga åsikter, politisk ideologi och samhällsliga värderingar med flera. Det framgår i artiklarna som inriktar sig mot högre domstolar/domare och i jämförelse med lägre domstolar samt andra aktörer i sammanhanget att det inte skiljer sig mellan dessa. Gällande närbyråkraters roll vid juridiska beslut finns det flertalet artiklar som påvisar att de har en subjektiv frihet och en stor inverkan på besluten. Flera av

forskarna har klargjort att närbyråkrater har ett visst handlingsutrymme när de ska fatta juridiskt bindande beslut och att de fyller detta handlingsutrymme utefter sina egna intressen och värderingar. Modellen (se *figur 3*) som beskrivs av Gibson kan anses representera väl det som har framkommit ur tidigare forskning.

Mer tolkningsutrymme, fler ickerättsliga normer. I flera artiklar framträder det att ju mer tolkningsutrymme som en lag ger utrymme för eller upplevelse av detta från den som tillämpar, desto högre närvaro av ickerättsliga normer som både utfyllnad och som påverkan i rättsliga beslut.

Majoriteten av studierna utgörs av dokumentstudier. I den tidigare forskningen står det klart att de flesta författarna har genomfört dokumentstudier och i något fall har detta kombinerats med enkäter eller intervjuer.

5. Metod

Undersökningens metodval blev uppdelade i två inledande steg som leder fram till det tredje och avslutande steget. De två inledande stegen blev en dokumentstudie av länsstyrelsebeslut och en rättsutredning som sedan ledde till den avslutande jämförelseanalysen. Valen baseras på att det skulle göras en jämförelseanalys mellan empirin från länsstyrelsebeslut och rättskällor, och på så vis svara upp mot undersökningens syfte samt frågeställningar.

I avsnittet nedan beskrivs först vald forskningsdesign följt av val av metod för undersökningens dokumentstudie och rättsutredning. Därefter redogörs metodvalet för jämförelseanalysen och avsnittet avslutas med en redogörelse för undersökningens tillförlitlighet, äkthet, generaliserbarhet och etiska överväganden.

5.1 Forskningsdesign

Undersökningen har haft både en induktiv och en deduktiv ansats med ett abduktivt förhållningssätt. Den deduktiva ansatsen har varit att pröva det rättssociologiska paradigmet utifrån utvald teori för begreppet norm och som möjliggjorde identifiering av normer. Omfattningen av den insamlade empirin, 168 beslut med 917 analyserade ”citat”, gjorde att den även antog en kvantitativ ton.

Den kvalitativa induktiva ansatsen, som haft den insamlade empiri från dokumentstudien och rättsutredningen som startpunkt, har i sin tur påverkat vilken teori som blev av intresse för undersökningen för att kunna fastslå norm och normkategori. Genom det abduktiva

förhållningssättet har Undersökningen funnit normer genom att identifiera normativa mönster i form av essenser, vilket förklaras närmare senare i metodavsnittet.

Genom undersökningens litteraturöversikt som redogörs i avsnittet ”Tidigare forskning” framgår att studier som är besläktade med undersökningens syfte har genomförts i huvudsak genom dokumentstudier. Ett fåtal studier har även kombinerat dokumentstudier med enkäter eller intervjuer. Gibson (1983 s. 8) lyfter bland annat fram kritik om studier inom samma intresseområde som sker på makronivå och förespråkar istället ett aktörsperspektiv på mikronivå. Undersökningen har med stöd av denna bakgrund valt att genomföra en dokumentstudie på mikronivå med närbyråkrater som förklaringsmodell.

5.2 Dokumentstudien

Undersökningen har genomfört en dokumentstudie av länsstyrelsernas juridiska beslut av överklagningsärenden enligt 2 kap 2 § LSO. Undersökningens syfte är inte att få full förståelse för de normer som har påverkat utgången för besluten, utan att få en ökad förståelse för vilka normer som kan identifieras och ifall de är grundade i en rättskälla. Anspråket på ökad förståelse utgår från att dokumenten är offentliga upprättade juridiska beslut.

Undersökningen har utgått från antagandet att de normer som gör sig gällande i besluten, har haft så pass stor betydelse för aktörerna att de valdes att omsättas i textmassa. Aktuell del består av flera partier och det första beskriver undersökningens operationalisering av normbegreppet följt av metodval för insamling av empiri. Därefter följer en presentation av metodvalen för analys av dokumenten som skett i två analytiska steg där det ena är en kombination av essens- och innehållsanalys och det andra en tematisk analys.

5.2.1 Operationalisering av begreppet norm

Undersökningen har valt att operationalisera begreppet norm med stöd av normavsnittet som redogjorts under det teoretiska ramverket och således inspirerats av Baier & Svenssons (2009) tankar kring essens, accidens och normdefinition. Undersökningen har tillämpat begreppet norm utifrån den centrala aspekten att norm är tillika en handlingsanvisning (börat), vilket är författarnas (s. 72) första kriterium (essens) av totalt tre. Spridningskriteriet är den andra essensen och som Undersökningen anser uppnås genom att länsstyrelsernas beslut är offentliga. Den tredje essensen som tar sikte på aktörerna och omgivningens uppfattning, har inte utgjort en essens som ingått i Undersökningens operationalisering av begreppet norm. Anledningen till detta var att Undersökningen ansåg att denna essens hade krävt ytterligare insamlingsmetod såsom intervju

eller enkät för att få en förståelse om. Undersökningen bedömde att tidsramarna inte möjliggjorde för att även genomföra en intervjustudie samt att deltagandet vid enkätundersökningen var potentiellt för lågt efter att förfrågan ställts till samtliga länsstyrelser i Sverige.

5.2.2 Metod för insamling av dokument från länsstyrelser

Besluten från länsstyrelser, utifrån undersökningens urval, bestod av rättsfall gällande föreläggande upprättande enligt 2 kap 2 § LSO och som har överklagats till länsstyrelser. Besluten har samlats in elektroniskt via tre olika källor (msb.se, infosoc.se och utkiken.net) och via det kontaktnät som en av utförarna har haft tillgång till genom sin profession.

Samtliga dokument som samlades in via databaserna genomgick en utgallring utifrån undersökningens urval. Därför gallrades dokument bort som saknade länsstyrelsers beslut samt de som inte föll inom aktuellt lagrum. En sista utgallring av dokumenten skedde för att säkerställa att de föll inom undersökningens syfte och avgränsningar. Totalt samlades 168 stycken beslut in.

5.2.3 Essens- och innehållsanalys med ett abduktivt förhållningssätt

Undersökningen har samlat in empiri från dokument. Enligt May (2011 s. 246) behöver dokument placeras i sitt aktuella sammanhang där de har upprättats för att ge en möjlighet till att förstå och analysera dokumentet. Ett sätt att göra detta enligt författaren (2011, s. 246) är att göra en innehållsanalys bestående av tre steg: "*problemformulering, inhämtning av text och användning av urvalsmetoder; samt tolkning och analys*". Enligt författaren utgör ett intresse hur ord, mönster och uttryck gör sig gällande i texten för att identifiera vad som är av intresse för undersökningen.

För att studera normer har Undersökningen använt två olika analysmetoder för att fylla ut vad May (2011) uppger för dokumentstudier. Som utfyllnad har essensanalys med inspiration från Baier & Svensson (2009 s. 73) använts och normanalys med inspiration från Hydén (2002b s. 274). Undersökningen valde att inspireras av essensanalys med anledningen att Hydéns (2002b) normanalys tolkades vara inriktad på att analysera uppkomsten av en norm, vilken inte är undersökningens enda syfte. Baier & Svensson (2009) beskriver däremot en modell som på ett schematiskt sätt synliggör normer, vilket låg mer i linje med undersökningens syfte. En annan fördel med författarnas modell var att den erbjöd en öppenhet för andra att kritiskt granska och reflektera underlaget.

Undersökningens analys av normer har inspirerats av nedan *figur 4* från Baier & Svensson (2009). Det som tillämpades av Undersökningen var användningen av imperativ tillika

handlingsanvisning under essenser. Modellen har även använts som inspiration i den tematiska analysen, vilket beskrivs i kommande del.

	Essenser			Accidenser				
	Imperativ	Socialt reproducerad	Omgivningens förväntningar	Ursprung	Form	Tillkomst	Sanktion	Etc.
Rättslig								
Social								
Teknisk								
Professionell								
Etc.								

Figur 4. Modell för essensanalysen (Baier & Svensson, 2009 s. 73).

Undersökningens essens- och innehållsanalys utgick från ett abduktivt förhållningssätt. Hydén & Svensson (2008, s. 29) framför att abduction som metod möjliggör att förstå sociala normer och beteende i förhållandet till de rättsliga normerna; “*Abduction can therefore be said to function as a pragmatic link between knowledge based on deduction and induction*”. Enligt Peirce (1990, se Hydén & Svensson 2008 s. 29) utgår abduktiva slutsatser på förkunskaper som kombineras med sunt förnuft och argumentation som bygger på både deduktion och induktion. Dubois & Gadde (2002 s. 559) skriver att det abduktiva förhållningssättet är ett bra systematiskt verktyg för att identifiera nya fenomen och faktorer i en textmassa.

En abduktiv slutsats bygger på empirisk observation (Undersökningens egen kommentar; exempelvis en mening text) som ligger inom logiken för en syllogism (Hydén & Svensson 2008 s. 29). Med syllogism innebär det att det fanns två premisser som ska vara uppfyllda och som kan leda till en slutsats. Tillvägagångssättet kan beskrivas på följande sätt. Premiss 1: En observation görs i en textmassa. Premiss 2: Observationen ligger inom ramen för utvalt normbegrepp. Slutsats: En identifiering kan ha blivit gjord. Nedan utgör ett exempel, löpkod nummer 36 i bilaga 11.2, hur undersökningen har tillämpat det abduktiva förhållningssättet:

Premiss 1: ”Åtgärder som avser att skydda liv och hälsa ska tillägnas särskild vikt.”

Premiss 2: Länsstyrelsen anvisar att värdet av människors liv och hälsa är av särskild vikt och därför ska åtgärder för att beivra detta värderas högt.

Slutsats: Länsstyrelsen har således lämnat en moralisk handlingsanvisning att åtgärder för att skydda människors liv och hälsa väger tyngre än andra åtgärder, en moralisk norm har identifierats.

Enligt Hydén & Svensson (2008, s. 29) medför abduktiv metod inte en absolut sanning, men som författarna hävdar, medför metoden att slutsatserna blir "*reasonable*". Denna del bedömdes innehålla en risk för subjektivitet eftersom utförarna utgör verktyget för analys av textmassan. För att mildra denna del, valdes tre dokument ut som båda utförarna gjorde första analysen på och som sedan jämfördes. Eftersom ingen skillnad kunde identifieras mellan utförarnas analyser, bedömdes denna del inte inverka.

En annan aspekt var också att identifieringen utgick från en stor frikostighet, det vill säga att det ansågs bättre att i denna del av dokumentstudien lägga in ett citat för mycket än ett för lite. Detta innebar också att utförarna fick gå tillbaka till tidigare analyserade beslut på grund av att återkommande mönster i besluten började utkristallisera sig först efter att ett antal dokument genomarbetats.

Essens- och innehållsanalysen genomfördes i tre steg där första var en initial genomläsning av all empiri. Andra steget var en ny genomläsning med markering av text som ansågs utgöra essensmaterial och det tredje steget var att plocka ut textmassan som ett citat och lägga det i en tabell. Med citat avser Undersökningen både direkta urklipp från länsstyrelsebesluten och egna summeringar av en textmassa.

För att kunna koppla citaten till ursprungskällan kodades citat genom att lägga in länsstyrelsens namn, diarienummer för beslutet samt att varje citat fick en unik löpkod. För att effektivisera arbetet, då slutsumman av citat slutade på 912 stycken, gjordes analysen i två omgångar av två utförare, således fyra gånger. I den första omgången markerades citat med en möjlig normkategori utifrån sina essenser och samtidigt gjordes en värdering av citat som uppenbart inte var aktuella för en fortsatt analys. Vid andra omgången fortsatte kategoriseringen av citat men utifrån en analys för att identifiera normer som inte uttryckligen stod angivna i texten.

5.2.4 Tematisk analys

Den tematiska analysen genomfördes med inspiration från vad Bryman (2008 s. 528-529) beskriver för denna typ av analysmetod, med fokus på mönster och upprepningar, i de citat och kategoriseringar av normerna. Utifrån att finna mönster och upprepningar inspirerades undersökningen även av Baier & Svensson (2009 s. 62) modell, se *figur 4*. I modellen har undersökningen inspirerats av essensen "omgivningens förväntningar", dock med avgränsningen om individens egen uppfattning som inte ingått i undersökningen. Accidensdelen i modellen inspirerade denna del ifrån att "*Accidenser är således attribut eller egenskaper vilka inte är*

involverade i definierandet av det ting till vilket de kan knytas.”. Det har inneburit att undersökningen har utgått från en växelvis analys av omgivningens potentiella förväntningar och andra attribut som gör sig gällande ur empirin, men som inte nödvändigtvis har varit tvingande för normens faktiska existens.

Analysen av handlingsanvisningar och tematiseringen blev inte isolerade analyser. Utförarna identifierade stoff för den tematiska analysen även under de inledande delarna då de utforskade empirin utifrån handlingsanvisningar. Genom att utföra stegen som planerat kunde utförarna successivt utöka uppfattning av empirin, vilket gjorde det möjligt att hantera den totala empirin. Ett sådant exempel var att anteckningar gjordes löpande i analysstegen som sedan kunde användas för att gå tillbaka för att finna mönster och upprepningar som pekade på normer eller teman.

Efter första omgången av tematisering hade 40 olika teman identifierats. En första rensning gjordes utifrån undersökningens syfte och om de var av rättssociologisk relevans. Därefter gjordes en översyn ifall de olika temana kunde slås samman till större teman, utan att förvanska dess grund i empirin. När detta var färdigt återstod 22 teman och ett urval av dessa har lyfts fram i undersökningens resultatanalys utifrån begränsning av utrymme i uppsatsen.

5.3 Rättsutredning

Syftet med rättsutredningen var att identifiera rättsnormer kopplat till tillämpningen av 2 kap 2 § LSO. Rättsnormerna användas sedan som underlag i jämförelseanalysen, vilket beskrivs i nästa avsnitt. Med rättsnorm avses i denna undersökning vara en handlingsanvisning som kommer ur en rättskälla. I kommande del beskrivs undersökningens val av juridisk metod och tolkningsmetod (analysmetod). Utifrån dessa val redogörs också val av rättskällor som har ingått i rättsutredningen.

5.3.1 Juridisk metod

Undersökningen har inspirerats av Zetterström (2012 s. 105-109) och hur författaren beskriver juridisk metod för att genomföra en rättsutredning utifrån 4 steg:

1. avgränsa området,
2. hitta rättskällor,
3. bevisning och
4. presentation av slutsatsen.

Det avgränsande området utgår från undersökningens avgränsningar som tidigare har beskrivits gällande 2 kap 2 § LSO. Steg 2 och 3 redogörs i nedan del, val av tolkningsmetod, och utifrån

detta även val av rättskällor och bearbetningen av bevisningen. Empirin som kommer ur rättsutredningen i bilaga 11.3.

5.3.2 Val av tolkningsmetod

Strömholm (2014) och Lehrberg (2016) beskriver ett antal olika typer av juridiska tolkningsmetoder och några av dessa är den teleologiska, den objektiva, den subjektiva och den systematiska. För att välja juridisk metod valde Undersökningen att sätta upp fyra urvalskriterier som metoden skulle nå upp till för att kunna användas:

1. Vara acceptabel inom det aktuella rättsområdets system.
2. Kunna kombineras med Baier & Svenssons (2009) modell för essens- och accidensanalys.
3. Bidra till att undersökningen kunde få in ett tillräckligt omfattande material för att analysera.
4. Inte utgöra ett hinder att även kombineras den mentala byggnadsställningen som beskrivs i figur 5 nedan, med klara, oklara och utanför betydelseområdet.

I nedan del beskrivs ett antal tolkningsmetoder som finns, därefter beskrivs de val som undersökningen har gjort och varför.

Subjektiv tolkning. Den grundläggande idén för subjektiv tolkning är att studera lagstiftarens ”vilja”. Avsikten bygger på att söka ledning i de syften som föreslagits vid lagstiftningens uppkomst och således studera förarbeten till lagstiftningen (Strömholm, 2014 s. 453-454 och Lehrberg, 2016 s. 244-246).

Objektiv tolkning. Denna tolkningsmetod tar sikte på att söka vägledning i omständigheterna som är direkt kopplad till själva lagen där lagtexten är den viktigaste rättskällan och bygger på objektivitet i tolkningen (Strömholm, 2014 s. 453-454 och Lehrberg, 2016 s. 244-246).

Teleologisk tolkning. Idén bygger på att finns ett alternativt ändamål för lagen, vilket inte alltid är lagstiftarens syfte (Strömholm, 2014 s. 482 och Lehrberg 2016 s. 246-247). En av metoderna för denna del är Eklöfs teleologiska metod som utgår från en objektiv ansats av lagtextens utformning i ljuset av ändamålen för att konstruera så kallade klara fall. Ett sätt är att studera rättsfall men även syfte utifrån förarbeten (Strömholm, 2014 s. 480- 481 och 283). En annan del av arbetet är även att se till helheten av tillämpningen så att den inte strider mot andra väsentliga juridiska aspekter inom det rättssystem där lagen/bestämmelsen är belägen (Lehrberg 2016 s. 246-247).

Den tolkningsmetod som Undersökningen ansåg vara mest lämplig utifrån urvalskriterierna var den *teleologiska tolkningsmetoden*. Metoden ger uttryck för att intresserar sig för lagens syfte och även från en objektivitet av själva lagtexten, samt erkänner förarbeten och prejudikat som rättskällor. Metoden ansågs av Undersökningen vara acceptabel inom rättsområdet, eftersom bland annat Regeringsrätten har tillämpat förarbeten i ett antal domar inom det aktuella rättsområdet (RÅ 82 2:5, RRK R72 2:31 & Rå 81 2:32). Slutligen ansågs metoden inte utgöra ett hinder att analysera framför allt förarbetena med Baier & Svenssons (2009) modell för essens- och accidensanalys. Dessutom ingår det i metoden att arbeta med klara och oklara fall, vilket ansågs ligga väl till hands för urvalskriterier nummer 4. Den objektiva metoden medgav inte tydligt att förarbeten skulle kunna vara acceptabelt och den subjektiva ansågs lägga för stor vikt på lagstiftarens intentioner och mindre på lagen i sig.

5.3.3 Urval av rättskällor

I denna del beskrivs urvalet av undersökningens källor för rättsutredningen. Urvalet har utgått från vad som har beskrivits gällande val av tolkningsmetod.

Enligt Samuelsson & Melander (2003 s. 30), Bernitz et al. (2012 s. 32-33), Zetterström (2012 s. 56), Strömholm (2014 s. 319), och Lehrberg (2016 s. 101) utgör rättskällor det underlag som krävs för att utröna vad som är gällande rätt. Enligt författarna utgörs rättskällor av författningar, förarbete, rättspraxis och doktrin. De skriver vidare att författningar såsom grundlag, lagar, förordningar och föreskrifter är bindande att följa men att förarbeten som tas fram innan en lag stiftas inte är bindande. Författarna skriver att även rättsfall från de högsta domstolsinstanserna, likväl som doktrin, juridisk litteratur inte heller är bindande men att de ändå anses vara rättskällor. Däremot ingår inte allmänna råd i den lista av rättskällor som författarna gör gällande och Bernitz et al. (2012 s. 50-51) anger uttryckligen att allmänna råd inte ingår i RF föreskriftsbegrepp. Bernitz et al. (2012 s. 51) uppger också att dessa dock kan ha en betydelse för att tolka gällande rätt.

Undersökningen har inhämtat rättsligt material från källorna; lag, prejudikat och förarbeten. Vid inhämtning fann Undersökningen att inget av värde fanns i utskottsutlåtanden från riksdagen. En aspekt som uppmärksammades vid insamlingen var att det inte finns prejudikat daterade mellan 2004 till 2019 utan de senaste är ifrån 80-talet. Som avslutning av denna del kan det även vara på sin plats att tydliggöra att domstolsbeslut från lägre instanser såsom kammarrätter och förvaltningsrätter inte heller har ingått i rättsutredningen.

Undersökningen har valt att inte hämta in material som kan betraktas som doktrin. Det finns två källor som blev föremål för en tolkning ifall de kan ses som doktrin. Den ena var en publikation från MSB ”*Kommunal tillsyn enligt lagen skydd mot olyckor*”, utgiven 2013. Den andra är ”skäligt brandskydd” skriven av Vilhelm Persson (2009). Efter en granskning av innehållet i dessa fann Undersökningen att det var av större intresse att gå till ursprungskällorna som de hänvisade till, lag prejudikat och förarbeten. Persson (2009) förblev dock en källa för undersökningens bakgrund gällande brandlagstiftningens historia.

Undersökningen har till stor del använt förarbeten som rättskälla och har av den anledningen valt att lyfta fram bakgrunden till detta i nästkommande del.

5.3.4 Förarbete som rättskälla

Enligt Strömholm (2014 s. 363) finns det fyra typer av förarbete som är mer av intresse när en lag ska tillämpas; *kommittébetänkande, propositioner, lagrådsprotokoll och utskottsutlåtandet i riksdagen*. Till detta skriver författaren också att dessa underlag inte är bindande såsom lagstiftning. Strömholm (2014 s. 364 och 374) skriver att förarbetsuttalanden utgör en god källa för att hitta lagstiftarens åsyftade mening och intention med lagen men att det kan vara problematiskt att finna då det som söks är en form av viljeyttring som riksdagen sällan yttrar i förarbeten. Författaren skriver även att uttalanden från ett kommittébetänkande inte har samma tyngd som en proposition eller ett utskottsutlåtande från riksdagen (s. 370). Korling & Zamboni (2015 s. 28) har i sin tur lyft fram att endast på grund av att ”*lagstiftarbiträde i Regeringskansliet uttalat sig hur en lagregel skall tolkas- vilket således manifesterat sig i form av ett s.k. förarbetsuttalande*”, inte kan utgöra en ensam källa för ett avgörande.

Med hänsyn till vad Strömholm (2014) och Korling & Zamboni (2015) lyfter fram, valde Undersökningen att lägga tyngden på vad som anges i propositionerna (och lagrådsprotokoll som medföljde till dessa som bilagor) än i kommittéuttalanden såsom SOU-rapporterna och tagit med de prejudikat som finns tillgängliga för den aktuella bestämmelsen.

I nästa del beskrivs undersökningens val för hur empirin från rättskällorna jämfördes med empirin från länsstyrelsebesluten, vilket också är det sista steget för analysarbetet.

5.4 Jämförelseanalysen mellan normer från länsstyrelsebesluten och rättskällorna

Det avslutande momentet i undersökningen var att genomföra en jämförelseanalys. Undersökningen har utgått från antagandet att ifall ett tema från dokumentstudien kan härledas

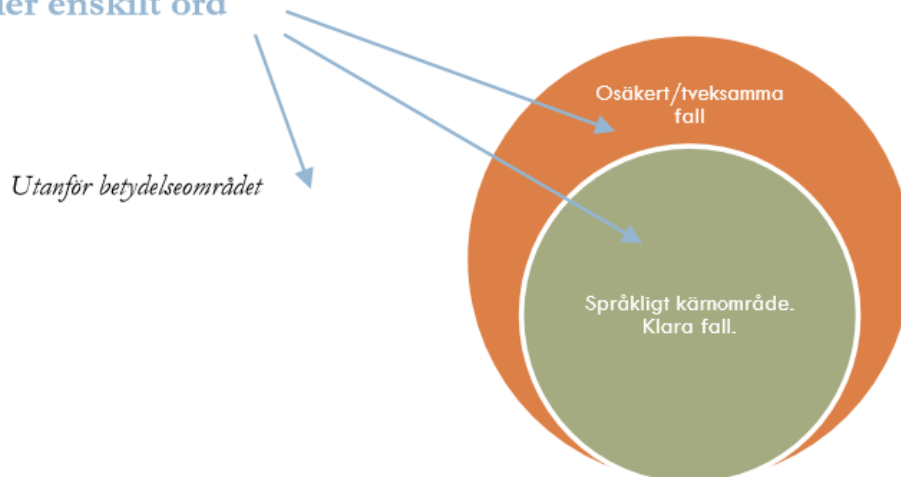
eller kopplas till en rättsnorm som kommer från rättsutredningen, får undersökningen också svar på frågan ifall normerna från länsstyrelsebesluten kan kopplas till en rättskälla.

Undersökningen fann att den teleologiska tolkningsmetoden inte var tillräcklig för att analysera och visualisera resultatet. För att klargöra och visualisera huruvida ett tema föll innanför en rättskälla och därmed också som rättsnorm, användes vad Strömholm (2014) och Lehrbergs (2016) beskriver som tekniska grepp för lagtolkning som inspiration och som illustreras av *figur 5* nedan.

Det Strömholm (2014 s. 457) och Lehrberg (2016 s. 141-142) redogör om tekniska grepp, kan beskrivas att tillämparen placerar sin slutsats inom ett av tre områden, klart innanför kärnområdet, oklart eller helt utanför kärnområdet, se nedan *figur 5*. Av det som framförs av Lehrberg (2016 s. 142-143) när ett fall hamnar inom det oklara området, är att det förväntas mer av tillämparen i dessa ifall för att komma till en avgörande slutsats. Undersökningen har tillämpat metoden genom att analysera ifall de identifierade teman från dokumentstudien kunde kopplas till någon av de identifierade rättsnormerna från rättsutredningen. Resultatet av denna del placerades slutligen i ett område. Undersökningen har vid oklara fall utanför betydelseområdet, valt att gå tillbaka till citaten för ökad förståelse och därefter avgjort temat.

Med ovanstående metod har Undersökningen öppet försökt redovisa stegen i jämförelseanalysen och på så vis ge läsaren möjlighet att kritisk granska den. Metoden ansågs även mildra en eventuell subjektivitet från utförarna genom att presentera varje steg öppet, likaså resultatet, samt att utförarna kunde kritiskt granska varandra efterhand som analysen genomfördes.

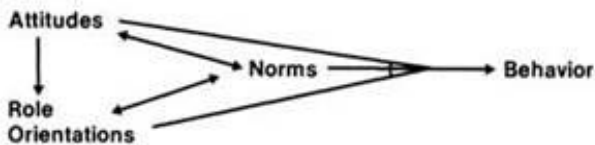
Sats eller enskilt ord

Figur 5. Mentalbyggnadsställning för tekniska grepp vid lagtolkning (Strömholm, 2014 s. 457 och Lehrberg, 2016 s. 142).

5.5 Teoretisk modell för analys av juridiska beslut

I resultatanalysen har Undersökningen valt att lyfta fram en modell från den tidigare forskningen där utförarna anser att stora delar av det teoretiska ramverket och den tidigare forskningen går att applicera in i modellen. Anledningen till att använda modellen som ett analysverktyg är för att bespara läsaren återkommande teoretisk information i nästkommande delar och på så vis erbjuda läsaren en bättre överskådlighet av tematiseringen. Modellen kommer således att bära upp en stor del av undersökningens jämförelseanalys kopplat till det teoretiska ramverket och den tidigare forskningen tillsammans med de teman som redogörs under tidigare forskning. Resterande teoretiska författare och tankar som inte ingår i Gibsons modell kommer således att presenteras i jämförelseanalysen där de gör sig gällande. Modellen är framarbetad av Gibson (1983 s. 29) för att förklara hur juridiska beslut influeras av olika faktorer, se *figur 6*.

Figur 6. Faktorer som influera juridiska beslut och deras inbördes relationer(Gibson 1983 s. 29).

Gällande det teoretiska ramverket har Undersökningen valt att först tolka in *Law in books and law in action* som beskriver att juridiska beslut är en produkt som består av mer än bara rättsliga normer. Utförarna anser även att Lipskys *Street-level bureaucracy* gällande närbyråkraternas handlingsutrymme utifrån sina egna intressen men som också påverkas av press att leverera resultat utifrån resursbrist och rollförväntan, kan överföras till modellen. Utförarna anser dessutom att författarna kring Lipskys tankar och som återfinns i den tidigare forskningen, Marinetto (2011 s. 1170) och Erlandsson (2014 s. 142), inryms i hans teori och således även i Gibsons modell.

Gällande den tidigare forskningen har flertalet författare infogas in i Gibsons modell för vad som påverkar juridiska beslut. Davies (1982 s. 545, 639-641), Ulmer & Kramer (1998 s. 275), Shankar (2009 s. 24), Weiden (2011 s. 344-345) och Alarie & Green (2017 s. 29) kommer samtliga fram till slutsatsen att det är formella faktorer som lagen som påverkar men också informella faktorer och några informella som nämns är politik, kultur, rollförväntan och personliga värderingar/intressen.

5.6 Tillförlitlighet och äkthet- den kvalitativa ansatsen

Undersökningen har utgått från vad Bryman (2008 s. 354-355) beskriver om kvalitativa undersökningar där han lyfter fram fyra vitala punkter att sträva mot för att nå tillförlitlighet. Enligt författaren är det även viktigt att undersökningar sker objektivt och på ett sätt som kan bidra till att andra forskare kan genomföra liknande undersökningar, så kallad replikerbarhet (s. 169-170). Denna del är normalt inriktat mer åt kvantitativa ansatser men då undersökningen innehar både en kvalitativ och en kvantitativ ansats bedöms replikerbarheten, tillförlitligheten och äktheten uppnådd med valda strategier. Undersökningen har haft replikerbarhet, äkthet och tillförlitlighet som utgångspunkt för nedan redogörelse men har för enkelhetens skull enbart hänvisat till tillförlitlighet och äkthet.

Brymans (2008 s. 354) första punkt är trovärdighet, vilket tar sikte på att rapporten som upprättas görs i enlighet med universitetet vars utförare studerar på. Den andra punkten är överförbarhet enligt författaren (s. 354 och 355), vilket Undersökningen har omsatt genom att öppet beskriva nyckelbegrepp och att dessa grundar sig i vetenskapligt material med tydlig referenshänvisning. Den tredje punkten är pålitlighet som Bryman (2008 s. 354 och 355) menar är beskrivningar av bland annat problemformulering och metodval för hur undersökningen gått till. Undersökningen har uppfyllt detta genom att ha processat samtliga delar av en forskningsprocess och att dessa beskrivits utförligt och rikligt.

Den fjärde och sista punkten enligt Bryman (2008 s. 354 och 355) är möjligheten för läsaren att styrka och konfirmera vad undersökningen har kommit fram till och att utförarna av undersökningen inte påverkats av personliga värderingar eller åsikter. För att uppnå denna del har undersökningen valt att redovisa bilagor med ursprungsempirin, se bilaga 11.2, och i resultatanalysen lyfta fram citat från empirin för att läsaren ska kunna begrunda och kritiskt granska.

5.7 Generalisering vid kvalitativ ansats

Undersökningen har intresserat sig för att generalisera resultatet av det urval som ingick i studien och i kommande stycke redogörs för val och kritik kopplat till detta. Bryman (2008 s. 369) framför kritik om att det är svårt att generalisera kvalitativa resultat utifrån bland annat för få antal respondenter som kan medföra svårigheter att fungera som ett slumpurval. Bryman (2008 s. 369) menar däremot att kvalitativa ansatser ska generalisera till teori och inte population och att det är kvaliteten ”*på de teoretiska slutsatserna*” som ska avgöra bedömningen av generaliserbarheten.

Enligt Bryman (2008 s. 169) och David & Sutton (2016 s. 33 och 86) handlar generaliserbarhet om att få fram ett representativt urval vars resultat sedan kan appliceras på hela den aktuella populationen, vilket benämns som extern validitet. I Kvale & Brinkmanns (2014 s. 310) metodbok för kvalitativa intervjuer skriver de om generalisering och lyfter också fram kritik om att för få respondenter inte möjliggör en generalisering av resultaten. Däremot skriver Kvale & Brinkmann (2014 s. 311) att det finns tre former av generalisering; ”*naturalistisk, statistisk och analytisk*”.

Kvale & Brinkmann (2014 s. 311) skriver att den naturalistiska generaliseringen utvecklas ur personliga erfarenheter om hur ting är som medför förväntningar snarare än formella förutsägelser. Författarna skriver att den statistiska beräknar sannolikhet av en generalisering utifrån ett slumpmässigt urval av respondenter. Den sista formen som Kvale & Brinkmann (2014 s. 312) beskriver är den analytiska generaliseringen som är ”*en välöverlagd bedömning om i vad mån resultatet från en studie kan ge vägledning för vad som kan handa i en annan situation*”. Enligt författarna är det forskaren som kan hävda generalisering utifrån påståendelogik genom en specificerad, stödjande, klargörande och rikligt beskrivande argumentation som möjliggör för läsaren att avgöra tyngden för påståendet. Kennedy (1979, se Kvale & Brinkmann 2014 s. 312) framför att generaliseringsargumentation är gällande för fallstudier där forskaren för en tät beskrivning och resonerar hur generaliseringen ska användas i studien och att detta bidrar till att läsaren kan jämföra likheter och olikheter med andra områden.

Angående generalisering har Undersökningen valt att inspireras av författarna och av det som lyfts fram i ovan stycken gällande representativt och slumpmässigt urval och naturalistisk i den aspekten att utgå från en av utförarnas personliga erfarenhet som utvecklas sedan 12 år tillbaka. Det är dock den analytiska generaliseringen som utgör det primära generaliseringsanspråket och detta kommer att diskuteras mer i diskussionsdelen för detta arbete.

5.8 Etiska överväganden

Det finns fyra aspekter enligt Vetenskapsrådet (2002 s. 7, 9, 12 och 14) och Bryman (2008 s. 131-132) som behöver avvägas vid samhällsvetenskaplig forskning: samtyckeskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet och informationskravet. Eftersom Undersökningen inte har involverat respondenter har Undersökningen inte heller ansett det vara aktuellt att närmare avväga de etiska krav som anges av författarna.

6. Resultatanalys

Då den insamlade empirin blev för omfattande har Undersökningen valt att göra ett urval av vilka delar som fick genomgå en djupare analys som kopplas till teori och tidigare forskning. Begränsningen genomfördes utifrån både tid och det faktum att spelreglerna för rapporten begränsar bland annat omfattningen.

Undersökningen har, liksom Hydén (2002b) utgått från att det finns normer och att vissa av dessa är rättsnormer/rättsregler. Resultatanalysen består av tre delar där den första är gjord med inspiration från Hydén. Första delen lyfter fram och redovisar vilka normer som har identifierats från länsstyrelsebesluten utan att ta ställning till ifall de härstammar från det rättsliga systemet. Nästa del redogör för rättsutredningen (dokumentstudien av rättskällor) där identifierade teman, tillika rättsnormer av olika slag, presenteras. Sista delen redovisar resultatet av undersökningens jämförelseanalys mellan den första och andra delen, således mellan länsstyrelsebesluten och rättskällorna.

6.1 Dokumentstudier av länsstyrelsebeslut

I kommande del redogörs resultat och analys för vilka normer som har identifierats i länsstyrelsebesluten. Först görs en introduktion för essens- och innehållsanalysen för att därefter gå vidare till respektive normkategori där citat från länsstyrelsebeslut har valts ut för att belysa och styrka respektive kategori.

6.1.1 Introduktion av resultat och analys för essens- och innehållsanalysen

För att göra resultatet mer överskådligt har Undersökningen valt att redogöra utifrån olika kategorinivåer där den övergripande nivån som identifierats är handlingsnormer och konstruktiva normer. I underkategorin till dessa har moralisk/sociala, ekonomiska, tekniska och institutionella normer identifierats. För att visualisera och göra kategorierna mer överblickbara har *figur 7*, se nedan, skapats innan respektive normkategori med tillhörande tematisk analys kommer att presenteras.

Handlingsnormer			Konstruktiva normer
/moraliska/Sociala	Ekonomiska	Tekniska	Institutionella

Figur 7. Nivåer för kategoriserade normer.

6.1.2 Handlingsnormer

I länsstyrelsebesluten kunde Undersökningen finna essenser och accidenser som resulterade i kategoriseringen ”handlingsnormer”. Undersökningen har även genom att identifiera handlingsnormernas accidenser kunnat namnge och beskriva mer ingående för handlingsanvisningarnas gemensamma drag. Förutom att de identifierade handlingsnormerna har en föreskrivande essens, har de också karaktären av att ange avvägningsanvisningar genom värderande ord om hur viktning mellan olika ting skulle ske.

“De som vardagligen arbetar med brandbekämpning och räddningsinsatser torde vara de som är bäst lämpade att avgöra huruvida det i det enskilda fallet finns behov av en viss specifik åtgärd. Räddningstjänstens behovsbedömning bör därför tillmätas stor betydelse.”

Hydén (2002b s. 110) anger en normkategori som han kallar för handlingsnormer som föreskriver på vilket sätt en aktör bör agera/handla och denna beskrivning ligger i linje med vad Undersökningen har identifierat. Undersökningen har även kunnat identifiera underliggande normer till kategorin handlingsnormer; moralisk/sociala, ekonomiska och tekniska normer, och dessa redovisas i kommande del var för sig.

Moraliska/sociala handlingsnormer

Inom handlingskategorin identifierades moralisk/sociala normer som uttrycker sig genom beskrivningar av att människors liv/hälsa är viktigare än egendom eller att människors liv är av särskild vikt.

”Eftersom det är rimligt att ställa högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när det gäller fara för människors liv, än när det enbart gäller egendomsskador, bedömer Länsstyrelsen att det är skäligt att förelägga ägaren att vidta den förelagda åtgärden.”

Undersökningen har som Hydén (2002b s 110) funnit det problematiskt att skilja moraliska och sociala normer åt. Hydén (2002b s. 108) beskriver också att sociala normer bland annat utgör moralisk standard och att sociala och moraliska normer går in i varandra. Med bakgrund av detta fann Undersökningen därför ingen anledning att försöka särskilja dem åt.

Ekonomiska handlingsnormer

Den andra underkategorin inom handlingsnormerna är ekonomiska normer. Länsstyrelserna har inte en gemensam hållning till hur ”börat” för den ekonomiska avvägningen ska uttryckas utan använder olika värderingsord såsom rimligt, orimligt, skäligt, oskäligt, inte mer betungande och

proportionerliga. De varierade även i vad kostnaden ska vägas mot men i huvudsak var det två återkommande saker som identifierades; *nyttan* med att ställa kravet och *syftet* med kravet.

”Kostnaderna för åtgärder får alltså inte vara mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte.”

”Nyttan av dessa vägas mot kostnaderna vid bedömningen av om de är skäliga.”

Enligt Hydén (2002b s. 276) utgör ekonomiska normer anvisningar hur långgående krav kan ställas. Normerna innehåller handlingsanvisningar för den ekonomiska avvägningen vid ett kravställande utifrån 2 kap 2 § LSO. Utifrån vad som har framkommit och utifrån vad Hydén beskriver, har Undersökningen kategoriserat mönstret som ekonomisk norm.

Tekniska normer

Undersökningen har även identifierat handlingsnormer som innehåller anvisningar av teknisk karaktär i form av brandskydd eller byggnaders och anläggningars konstruktion. Dessa anvisningar uppskattar Undersökningen till att vara störst till antalet upprepningar.

”Reglerna kan indirekt användas som tolkningshjälpmedel men de har ingen bindande verkan i samband med prövning av beslut enligt lagen om skydd mot olyckor.”

Enligt Hydén (2002b s. 110-111) har tekniska normer karaktären av att en sanktion faller ut automatiskt vid ett normbrott. I undersökningens sammanhang skulle sanktionen falla ut ifall en brand inträffar och brandskyddet är inte byggt enligt gällande tekniska normer, vilket skulle leda till person- och egendomsskador. Med hänsyn vad som har framkommit och vad Hydén beskriver har Undersökningen kategoriserat mönstret som tekniska normer. I denna kategori placerades alla anvisningar kopplat till tekniska beskrivningar där bygglagstiftningen var den vanligaste använda källan för tekniska anvisningar.

6.1.3 Konstruktiva normer

Undersökningen har i analysen utkristalliserat essenser som anvisningar för juridiska beslut och som kan beskrivas som förväntningar av aktörernas beteende. Det utkristalliserade sig bland annat genom att länsstyrelsens juridiska beslut gjort allmänna råd lika bindande som lag eller föreskrift. Ett annat exempel är hur länsstyrelsen delar åsikter/bedömningar från andra myndigheter (såsom räddningstjänst och MSB) om vad som bör ske ifall åsikterna går isär mellan tillsynsmyndigheten och MSB.

”Föreskrifterna är bindande, medan de allmänna råden ger upplysningar om vad som kan utgöra ett skäligt brandskydd vid den individuella bedömningen.”.

Enligt Hydén (2002b s. 109) kan konstruktiva normer beskrivas som ”spelregler”, vilka innehåller anvisningar om det förväntade beteende i en särskild kontext. I empirin från länsstyrelsebesluten har Undersökningen identifierat vad som kan tolkas som spelregler för hur deltagarna i det aktuella sammanhanget ska agera. Med det aktuella sammanhanget menas juridiskt beslutsfattande i överklagningsärenden av föreläggande som är upprättade enligt 2 kap 2 § LSO. Citatet ovan ger tecken på en utkristalliserad ”spelregel” om att allmänna råd inte är juridiskt bindande i grunden men att de ska tillämpas som om de vore det. Till detta hör att Undersökningen inte hittat något exempel i det insamlade materialet där länsstyrelsen ger uttryck för ett ställningstagande att ett råd inte ska följas på grund av att det endast är ett råd.

De konstruktiva normerna pekar på att de kan ha uppstått utifrån både interna och externa förväntningar på ett visst beteende från aktörerna och dessa normer beskriver Gibson (1983 s. 29) som institutionella normer. Utifrån ovanstående har Undersökningen även sett till vilken särskild kontext anvisningarna existerar i. Den aktuella kontexten blev offentlig maktutövning av Sveriges länsstyrelser inom ett begränsat rättsligt område. Utifrån att det är anvisningar om ett visst beteende och att anvisningen tar sikte på aktörer inom en institution, har Undersökningen funnit att de konstruktiva normerna som har identifierats, även är betrakta som institutionella normer.

6.2 Rättsutredning

Rättsutredningen är uppdelad i tre avsnitt där det första redovisar en övergripande figur, *figur 8*, för aktuell lagstiftning, centrala bestämmelserna samt rättskällor kopplade till lagstiftningen. Det andra avsnittet består av en figur, *figur 9*, som redogör för identifierade rättsnormer utifrån inkommen empiri. Det sista avsnittet presenterar den inkomna empirin med källhänvisningar, noteringar eller direkta citat från rättskällorna.

6.2.1 Presentation av rättsutredning

I kommande del beskrivs rättskällorna och gällande rätt från vad Undersökningen har tolkat vara starten av 2019 års reglering i 2 kap 2 LSO. Figuren nedan redogör för aktuell lagstiftning, centrala bestämmelser och de rättskällor som har ingått i rättsutredningen. Efter figuren presenteras en övergripande summering av respektive brandlag och gällande rättens utveckling fram till 2004 när LSO infördes.

Lagstiftning	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)			
Centrala bestämmelser	2 kap 2 § LSO, 41 § RåL (1986:1102) 14 §, RåL (1974:80) & 8 § brandlag (1962:90)			
Källor	<i>Lag</i>	<i>Prejudikat</i>	<i>Propositioner</i>	<i>Kommitté-utredningar</i>
	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor & Räddningstjänstlag (1986:1102)	Rå 81 2:32, RÅ 82 2:5 & RRK R72 2:31	Prop. 2002/03:119 prop. 1985/86:170, prop. 1973:185 & prop. 1962:12.	SOU 2018:54, SOU 2002:10 & SOU 1983:77

Figur 8. Översikt av rättsutredningen

1962 års brandlag (SFS 1974:152)

I prop. 1962:12 (s. 141) anger departementschefen ett antal handlingsanvisningar. Vid bestämmande av de enskildes skyldigheter lyfter departementschefen fram att en avvägning ska göras så kraven inte medför oskäligen kostnader. Enligt departementschefen är grundsatsen att åtgärd inte får lov att föreskrivas som är mer betungande än vad som är skäligt med hänsyn till åtgärdens avsedda syfte. Intresset att bereda skydd mot skada genom brand ska emellertid komma i främsta rummet vid avvägningen och dessa ska göras efter objektiva allmängiltiga normer. Begränsade ekonomiska resurser hos en viss anläggningsägare eller viss grupp av sådana personer får icke föranleda eftergifter. Ovanstående är också vad Rå 81 2:32 lyfter fram gällande avvägningsanvisningar för tidpunkten gällande brandlagstiftning.

I prop. 1962:12 (s. 142) anges även anvisningar för normala och särskilda omständigheter. Det framförs utifrån att rättssäkerheten inte ska äventyras, får förelägganden enligt brandlag inte ställa ett högre krav än vad som godkändes av byggnadsnämnden. Departementschefen uttrycker dock att även om brandmyndigheten inte bör ställa krav på åtgärder utöver vad som föreskrivits i samband med bygglovet, kan det råda särskilda omständigheter som gör att det ändå måste göras.

1974 års brandlag (SFS 1974:80)

Under denna tidsepok sker ingen ändring av vad som framgår från 1962 års rättskällor utan 14 § andra stycket motsvarar 8 § andra stycket i 1962 års brandlag (prop. 1973:185 s. 192).

1986 års brandlag (SFS 1986:1102)

Enligt Undersökningens tolkning har det skett en redaktionell ändring och en oavsedd utökning av bestämmelsers räckvidd utifrån avvägningsanvisningar för kravställande då tidigare rätt avsågs

gälla även i framtiden. I specialkommentaren till 41 § i prop. 1985/86:170 (s. 84) anges att den motsvarar 14 § i föregående brandlag samt vad som anges i en utredning, utförd av en kommitté 38 § och 59 § tredje stycket. Kommitténs arbete redogörs i SOU 1983:77. I den framkommer bland annat normala omständigheter utifrån att krav på åtgärder i huvudsak ska utgå från de krav som bygglagstiftningen föreskrev i samband när byggnaden eller verksamheten uppfördes. (s. 565). Undersökningens tolkning är att bygglagstiftningen med tillhörande föreskrifter och allmänna råd är en naturlig ”första” måttstock att använda sig av vid bedömning av brister och åtgärder kopplat räddningstjänstlagen. Det noteras av Undersökningen att det däremot saknas anvisningar om eventuella brandskyddsåtgärder som inte regleras i bygglagstiftningen.

När det gäller kostnadsavvägningen i en bedömning framkommer följande i förarbetet SOU 1983:77 (s. 564) att det ansågs ligga i sakens natur att krav på åtgärder inte ska medföra oskäligen kostnader, vilket fanns angivet direkt i lagbestämmelsen. Därför blev förslaget att oskäligen kostnader kunde tas bort, men att ingen ändring i gällande rätt avsågs.

I prop. 1985/86:170 (s. 49) framkommer att anvisningar om kravställande ska ske utifrån fall till fall, beroende på den verksamhet som bedrivs i byggnaden eller anläggningen. Anvisningar gällande kostnadsavvägningar framstår vara oförändrande och tar sikte i förarbetet på syftet med åtgärden och att hänsyn ska tas till kostnaden. Det framförs också att kostnaden inte ska vara oskäligen. Undersökningen noterade att det inte finns några anvisningar som kan vägleda om det finns en avsedd skillnad mellan oskäligen kostnader och skäligen kostnader, som båda uttrycks i förarbeten (prop. 1985/86:170 s. 72 och 92).

2004 års brandlag

I förarbetena såsom propositionen (prop. 2002/03:119) och SOU-rapporten (SOU 2002:10) framträder inga större förändringar utifrån tidigare reglering och hänvisning görs återkommande till tidigare förarbeten och lagstiftning. Det är därför Undersökningens tolkning är att förarbetena inte ger något förslag på en ändring av gällande rätt, vilket inte heller skedde.

Rättsfall

Det är Undersökningens tolkning att de allmänna riktlinjerna för en rättvis avvägning som lyfts fram i ett av de få existerade domar från högsta instans (Rå 81 2:32), är en till synes god vägledning fortfarande. De andra två prejudikat som finns tar endast sikte på ”särskilda omständigheter” som

bland annat beskrivs i förarbeten till 1962 års brandlag. Ytterligare prejudikat har inte kunnat identifieras.

Regleringen framåt

Undersökningen har även inhämtat empiri från utredningen ”Effektivare räddningstjänst” (SOU 2018:54). Undersökningen kunde inte identifiera någon föreslagen ändring av den reglering som är av intresse för undersökningen.

6.2.2 Summering av anvisningar

Det är tydligt att dagens utformning av gällande bestämmelse, 2 kap 2 § LSO, tog sin början i brandlagen från 1960-talet (8 § brandlag SFS 1967:90). Den anger bland annat att ägare eller innehavare av byggnad har en skyldighet att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap samt vidta nödvändiga åtgärder att förebygga och bekämpa brand, i den mån de ej medför oskäligen kostnad. Denna utformning och dess rättstillämpning ändrade sig inte vid nya lagen som kom på 70-talet (14 § SFS 1974:80). Däremot skedde en redaktionell förändring till Räddningstjänstlagen (RäL) på 80-talet (41 § SFS 1986:1102). I 41 § RäL tillkom ”*skälig omfattning*”, ”*eller annan olycka*” och ”*de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra och begränsa skador till följd av brand*”. Avvägningen ”*i den mån de ej medför oskäligen kostnad*” togs bort från den skrivna texten. Ändringen vid införandet av LSO var bland annat att ”innehavare” byttes till ”nyttjanderättshavare” och ”annan olyckshändelse” byttes till ”annan olycka”. I nedan figur görs en redovisning av rättsnormerna som har identifierats i de rättskällor som har inkluderats i Undersökningens rättsutredning.

Intresset att bereda skydd mot skada till följd av brand är högst prioritet.	Det ska göras en skälighetsbedömning där proportionen mellan syftet, nyttan och kostnader ska beaktas så kravet inte medför oskäliga kostnader eller svåra förluster.
Det är den enskilde som har ansvaret.	I normala fall ska en ägaren/nyttjare kunna förlita sig på att om gällande bygglagstiftning följdes i samband med bygglovet så ska det krävas särskilda omständigheter för att andra krav ska kunna tillkomma.
Bygglagstiftningen utgör en central måttstock för att bedöma kravställande enligt brandlagstiftningen.	Begränsad ekonomi saknar betydelse.

Figur 9. Sammanställning av rättsnormer (teman) ur rättskällor, se bilaga 11.3 för mer information.

6.3 Tematisering och jämförelseanalys

Undersökningens ena frågeställning har varit att undersöka vilka normer som kan identifieras i länsstyrelsebeslut gällande överklagningsärenden av föreläggande som är upprättande enligt 2 kap 2 § LSO. Empirin från essens- och innehållsanalysen resulterade i över 900 citat och utifrån dessa har det identifierats olika normkategorier utifrån olika nivåer. Från citaten kunde 22 stycken teman identifieras som svarade upp mot undersökningens syftet men på grund av begränsad tid och utrymme för resultatanalys valde Undersökningen att presentera ett urval av dessa nedan. Teman identifierades genom en gemensamhetsprocess av båda utförarna genom att både fördjupa sig i tematiseringen och jämföra utkristalliserade teman med identifierade rättsnormer.

Resultatet blev att Undersökningen fann sex stycken teman som inte har kunnat kopplas till en rättskälla, sex teman var oklara ifall de kunde kopplas och tio har kunnat kopplas. Det är de moraliska/sociala och institutionella normerna vars teman som inte kan kopplas eller råder en oklarhet kring om de kan kopplas. De tekniska normerna har däremot uteslutande kunnat kopplas till en rättskälla. I nästkommande del redogörs de teman som Undersökningen ansåg ha högst rättssociologisk relevans. För att ge läsaren en möjlighet att överblicka, kritiskt reflektera och bedöma huruvida teman kan kopplas till rättskälla/rättsnorm har Undersökningen tagit fram *figur 10* nedan. Figuren visar både analyserade teman och de resterande som endast presenteras i bilaga 11.4.

Normer		Kan inte kopplas	Oklart om normen kan kopplas		Kan kopplas
Handlingsnormer	<i>Moral/Sociala</i>	1, 4, 6	3	7, 8	2, 5
	<i>Ekonomiska</i>		9, 11		10, 12, 13, 14
	<i>Tekniska</i>		17		15, 16, 18
Konstruktiva normer	<i>Institutionella</i>	19, 20, 21			22

Figur 10. Resultat av jämförelseanalysen.

6.3.1 Är juridiska besluten en produkt av mer än rättsnormer?

Kommande del redogör för tematiseringen och jämförelseanalysen, huruvida respektive tema kan utgöra en rättsnorm och slutligen görs en analys kopplat till teoretiska ramverket och tidigare forskning. Det är denna del som Undersökningen redogör underlaget för den faktiska prövningen av det rättssociologiska paradigmet. De utvalda teman som presenteras är följande:

- Människoliv är viktigare än egendom.
- Människors liv och hälsa är särskilt viktigt.
- Dela åsikt med räddningstjänsten och MSB.
- Allmänna råd ska i regel följas.
- Fyll ut 2 kap 2 § LSO med det som finns och känns bäst.

Människoliv är viktigare än egendom samt Människors liv och hälsa är särskilt viktigt

---

Tematiseringen: Undersökningen har valt att göra en gemensam analys av två teman, som skiljer sig, men som också har likartad essens. I länsstyrelsebeslut har det identifierats olika sätt till att motivera varför ett krav ska ställas. En samling av dessa argument utgår från mönster av att ge anvisningar om människors liv och hälsa. Dessa har antingen uttrycks som enskild sats, eller i relation till egendom. Som citaten visar ställer länsstyrelsen människors liv i avvägning mot egendomsskydd, och utifrån detta skulle kravet vara skäligt.

“Eftersom det är rimligt att ställa högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när det gäller fara för människors liv, än när det enbart gäller egendomsskador, bedömer Länsstyrelsen att det är skäligt att förelägga ägaren att vidta den förelagda åtgärden.”

“Åtgärder som avser att skydda liv och hälsa ska tillägnas särskild vikt.”

Är det en rättsnorm? Via rättsutredningen har Undersökningen kunnat identifiera ett antal avvägningsanvisningar, vilka kan summeras till att kostnaden ska avvägas mot något såsom syftet med åtgärder eller nyttan med åtgärden. Det har inte framkommit att en avvägning ska göras mellan liv och egendom. Det har snarare framkommit att egendomsskydd är en del av kravställandet, vilket prejudikatet RÅ 82 2:5 få antas visa. Även i prop. 1962:12, prop. 1985/86:170 och prop. 2002/03:119 anges att skydd mot skada till följd av brand ska komma i främsta rummet, men det anges inget om en prioritering mellan egendom och liv. Framförallt står det ingenting om att en inbördes prioriteringsordning mellan egendom och människors liv skulle utgöra en grund

för att kunna ställa krav på åtgärder. Det är Undersökningen tolkning utifrån vad som har framförts att temat inte utgör en rättsnorm.

Teori och tidigare forskning. Från tidigare forskning har Undersökningen identifierat temat ”Närbyråkrater som högre domstol påverkas av ickerättsliga normer”, vilket ligger i linje med aktuellt tema från länsstyrelsebesluten. Till detta kan det även lyftas fram att Gibsons (1983 s. 32-33) skriver om institutionella begränsningar i form av formella krav, vilket han även kopplar till både formella och informella normer som reglerar domares juridiska beslut. Författaren redogör även för att både externa och interna förväntningar påverkar domarnas juridiska beslut och attityder (se figur 6).

Undersökningen finner det svårt att utifrån en moralisk/social aspekt motargumentera att liv inte är viktigare än egendom, men som har visat sig utifrån jämförelse med rättsutredningen, finns ingen sådan avvägningsanvisning i rättskälla. Som modellen från Gibsons (1983 s. 29) visar sker en växelverkan mellan rollförväntningar, normer och attityder. Den moraliska/sociala normen att människors liv är viktigast (och viktigare än egendom) kan enkelt förklaras och kopplas till rollförväntningar såsom att upprätta en front av att människors liv är viktigast. En formell norm som finns med är att skydd mot skada till följd av brand ska komma först. Genom att lägga till vad Gibsons (1983 s. 32-33) anger om attityder/egna preferenser och informella normer så kan temat förklaras ytterligare. Genom beslutsfattarnas egna preferenser och informell norm om människors liv påverkas rollförväntningen. Samspelet mellan dessa faktorer kan förklara temat att människors liv är viktigare än egendom och dess tillämpning att försöka motivera ett kravställande genom en prioriteringsordning mellan egendom och människoliv.

Ett annat tema som hämtas från tidigare forskning är att ”Mer tolkningsutrymme, fler ickerättsliga normer”, vilket Reisberg (2017 s. 703) lyfter fram genom att beskriva det ökande tolkningsutrymmet med allmänt hållna rättsregler. Med så få detaljerade anvisningar i 2 kap 2 § LSO (och tillhörande rättskällor och bestämmelser), antar Undersökningen att rättsregelns utformning inte har mildrat handlingsutrymmet tillika utfyllnaden av aktörerna med icke rättsliga normer och annat icke rättsligt material.

Som rättsutredningar visar, så saknas detaljerade anvisningar i lagen, och övriga rättskällor. Undersökningen har funnit liksom vad som framkommit ur teoretiska ramverket och tidigare forskning, att juridiska beslut inte alltid är en produkt av rättsnormer, vilket temat ur

länsstyrelsebesluten få antas ge indikation på även gäller för länsstyrelserna i Sverige. Även kommande teman anses av Undersökningen påvisa den slutsatsen.

Dela åsikt med räddningstjänsten och MSB

Tematiseringen. I länsstyrelsebesluten har spelregler för inbördes åsiktsprioritering identifierats. Det är få beslut där tillsynsmyndigheten får fel i sakfrågan och enligt den statistik som Undersökningen tagit fram får de rätt i mellan 85-90 procent av fallen, se bilaga 11.6.1 för mer statistik. Det förekommer således ofta att länsstyrelserna uttrycker att de delar åsikt eller bedömning med tillsynsmyndigheten men i vissa fall går de emot. I flera rättsfall har MSB yttrat sig och då fattar länsstyrelsen uteslutande beslut i enlighet med dem. I fallen när tillsynsmyndigheten och MSB inte delar åsikt/bedömning går länsstyrelsen på MSB:s linje i alla rättsfall som Undersökningen tagit del av. Denna åsiktsprioritering som identifierats styrker att normen existerar och har inverkat på beslut.

Normerna uttrycktes sällan direkt i ett citat, utan utkristalliserades istället utifrån mönster och upprepningar. Normerna gav sken av hur länsstyrelsen antingen på nationell nivå eller inom den egna organisationen bör agera, med andra ord spelregler för institutionerna.

“De som vardagligen arbetar med brandbekämpning och räddningsinsatser torde vara de som är bäst lämpade att avgöra huruvida det i det enskilda fallet finns behov av en viss specifik åtgärd. Räddningstjänstens behovsbedömning bör därför tillmätas stor betydelse.”.

“Länsstyrelsen ser allvarligt på de brister som finns vad gäller brandsäkerheten och delar MSB:s uppfattning att den brandsäkerhetsnivå...”.

Är det en rättsnorm? Ur rättsutredningen har det utkristalliserat sig handlingsnormer, vilka enligt Undersökningen även kan benämnas som avvägningsnormer. Det utgår från att essenserna innehåller anvisningar om hur saker ska avvägas och mot vad. I dessa avvägningsanvisningar finns uppgifter om syfte, nytta och om åtgärdens skälighet eller kostnadens oskälighet. Det finns inget ur rättsutredningen som talar för att det finns något som kan benämnas som åsikts- eller relationsprioritering. Med hänsyn till det har Undersökningen funnit att temat inte kan identifierats som rättsnorm.

Teori och tidigare forskning. Återigen kan temat från den tidigare forskningen, ”Närbyråkrater som högre domstol påverkas av ickerättsliga normer”, appliceras men på den här normen. Med avstamp från Gibsons (1983 s. 29) modell framträder en förklaring av temat utifrån attityder, rollförväntningar och normer. Utifrån temat från länsstyrelsebesluten har Undersökningen, liksom

Gibson (1983 s. 32-33), funnit att juridiska beslut från samhällsinstitutioner är en produkt av både formella och informella normer. Temat, tillika normen ger indikation på att det kan vara eftersträvansvärt att dela åsikt med räddningstjänsten eller MSB. Detta kan kopplas till interna och externa rollförväntningar som kan finnas ur det eftersträvningvärda att dela någon annans åsikt som dessutom är räddningstjänst eller en annan statlig myndighet (MSB).

Genom att be om MSB:s bedömning och utifrån tillämpningen av MSB:s yttrande, finner Undersökningen tecken på att det kan finnas både externa och interna förväntningar att följa yttrandet. Undersökningen har utifrån sin utvalda metod inte kunnat närmare analysera ifall det är interna eller externa förväntningar som har påverkat. Undersökningen har därför fått nöja sig med att identifiera tecken på att det finns rollförväntningar som inte grundar sig i rättsnormer.

Allmänna råd ska i regel följas

Tematiseringen. Allmänna råd som inte är bindande i praktiken är normgivande genom länsstyrelsernas juridiska beslut. I urvalet av 168 beslut identifierades inte ett enda beslut där en länsstyrelse uttryckte att det var fel att ställa krav på en åtgärd av den anledningen att räddningstjänsten utgått från ett allmänt råd. Även om det normalt inte uttrycktes direkt i beslutet finns ett exempel på hur en länsstyrelse beskriver börat av ett allmänt råd:

“Föreskrifterna är bindande, medan de allmänna råden ger upplysningar om vad som kan utgöra ett skäligt brandskydd vid den individuella bedömningen.”.

Är det en rättsnorm? Allmänna råd kan anses ha en ställning som källa för att tolka gällande rätt. Det är dock tydligt att råd inte är bindande såsom lag eller föreskrift. Det har medfört att ett allmänt råd inte kan antas vara en rättsnorm enligt rättskälleläran som Undersökningen tagit avstamp från. De rättskällor som är av intresse i sammanhanget är lag, förordning och föreskrift, prejudikat och förarbeten.

Teori och tidigare forskning. Reisberg (2017 s. 703) beskriver utifrån sin undersökning att ju större tolkningsutrymme, desto mer informella normer kan förväntas fungera som utfyllnad av en allmän hållen rättsregel. 2 kap 2 § LSO anger inga specifika anvisningar och framstår enligt undersökningens mening som ett klart exempel på en allmän hållen rättsregel. Undersökningen har liksom Reisberg (2017 s.702), funnit tecken på att utfyllnad sker av andra normer än rättsnormer. De allmänna råden framstår utifrån Undersökningens tolkning, som en lättillgänglig måttstock, som framstår ha en betydande roll vid rättstillämpningen av 2 kap 2 § LSO. Trots att de

inte utgör bindande normer. I nästa tema kommer en ytterligare fördjupning i vad tolkningsutrymmet medför i form av tillämpande av ickerättsliga normer.

Fyll ut 2 kap 2 § LSO med det som finns och känns bäst

Tematiseringen. Undersökningen har identifierat ett tema som kan ses vara mer omfattande än de övriga. Av den anledningen har Undersökningen valt att både citera och ange referenser som länsstyrelser har refererat till i sina beslut samt hur länsstyrelser skrivit om 2 kap 2 § LSO.

Det finns åtskilliga exempel på länsstyrelsebeslut med olika anvisningar för kravställande utifrån 2 kap 2 § LSO. Några som identifierats kan summeras till följande nyckelord: *tillfredsställande*, *erfordrligt* och *adekvat*. Till dessa ord finns också ”*skäligt brandskydd*”, men har valts bort och kommer inte analyseras närmare då detta hade krävt en annan analysform än vad som är valt för den här undersökningen. I länsstyrelsebesluten har det hittats referenser till rättskällor men även andra källor såsom lägre domstolsbeslut och litteratur som inte kan betraktas som doktrin. Undersökningen har dessutom noterat att det förekommer olika versioner av hur länsstyrelser skriver ut rättsregeln, vissa citerar den rätt medan andra har valt att skriva om bestämmelsen, se *figur 11* nedan.

<i>Citat- olika kravbeskrivningar</i>	<i>Byggnader ska utformas så att tillfredsställande utrymning kan ske vid brand.</i>	<i>Det ska vara erfordrligt brandskydd</i>	<i>Det ska finnas adekvat brandskydd</i>
<i>Olika källor som referens för beslut</i>	<i>Kammarrättsdomar</i>	<i>Förvaltningsrättsdomar</i>	<i>Vilhelm Persson, förvaltningsrättslig tidskrift, skäligt brandskydd, häfte 1, 2009, s. 27 ff.</i>
<i>Citat- omskrivning av rättsregel</i>	<i>Skyldigheten för ägare eller nyttjanderättshavare att i skälig omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förhindra eller begränsa skador till följd av brand sträcker sig bara till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna.</i>		

Figur 11. Citat från länsstyrelsebeslut.

Är det en rättsnorm? Temat ger uttryck för ett användande av ett mycket spritt material, allt från egenformerande fraser (ex. adekvat brandskydd) till litteratur som inte kan ses som doktrin. Det kan tilläggas att doktrin bör utgöra en tveksam rättskälla i ett rättsligt system (offentliga rätten) med principen ”inget brott, utan lag”. En svåranalyserad aspekt är hur länsstyrelser väljer att skriva om 2 kap 2 § LSO från den faktiska konstruktionen, vilket citatet för omskrivning visar ett exempel på. Undersökningen kunde inte koppla temat till rättsnorm, utifrån en tolkning att det råder en norm som ger en frihet att ta in icke-rättsligt material och skriva om bestämmelsen efter eget kynn. Det kan givetvis diskuteras ytterligare huruvida citatet i gällande omskrivningen är korrekt eller inte, Undersökningen har valt att utse citatet som ett exempel och sammanför detta med de övriga omskrivningar som inte finns angivet i någon rättskälla för 2 kap 2 § LSO (eller tillhörande bestämmelser i LSO).

Teori och tidigare forskning. Det finns flera författare som lyfter fram att juridiska beslutsfattare påverkas av mer än rättsliga normer (Davies, 1982; Gibson, 1983; Ulmer & Kramer, 1998; Shankar, 2009; Alarie & Greens, 2017 och Reisberg, 2017), vilket också det rättssociologiska paradigmet ger uttryck för enligt Hydén (2002a).

Davies (1982 s. 639-641) och Gibson (1983 s. 32-33) lyfter båda fram hur rollförväntningar utgör en betydande del. Även Shankar (2009 s. 24) lyfter fram rollförväntningar som en betydande faktor som påverkar juridiska beslut, och till detta även hur institutionella normer utgör en påverkan. Liksom Gibson (1983) har även Alarie & Greens (2017 s. 29) kommit fram till att juridiska beslutsfattare egna attityder samt personliga preferenser utgör en betydande faktor. Förutom att informella normer, attityder, rollförväntningar (egna och andras preferenser) påverkar juridiska beslut, lyfter Reisberg (2017) ytterligare en aspekt. Enligt Reisberg (2017 s. 703) ökar tillämpningsgraden av icke rättsliga normer, ju mer tolkningsutrymme en rättsregel har.

Undersökningen tolkar vad som har angivits i ovan del, är vad Gibson (1983 s. 29) summerar med *figur 6*. I kommande del kommer analysen ta avstamp från figuren och applicera samtidigt övriga delar som kommer ur utvalda teorier och tidigare forskning.

En formell förväntan på rollen som aktör, antingen som ensam beslutsfattare eller medaktör, är att överklagningsärendet ska avgöras. Det är inte acceptabelt att inte avgöra ärendet. En annan formell förväntan är också att beslutet från en överinstans ska innehålla skälet för beslutet (30 § förvaltningsprocesslag 1971:291). Dessa delar visar på en växelverkan mellan rollen och normer som figuren visar. I denna växelverkan tillämpas enligt Undersökningen även attityder och

informella normer. Informella normer och attityder utgör grunden för temat, som kan beskrivas att det är acceptabelt att göra en utfyllnad med icke rättsligt material såväl som egna preferenser om hur rättsregeln ska förklaras. Ett antagande som görs av Undersökningen, med stöd av 30 § förvaltningsprocesslag (1971:291), är att det som anges i länsstyrelsen har haft betydelse för utgången. Om exempelvis det står i länsstyrelsens beslut att det ska finnas ett ”adekvat brandskydd”, så antar Undersökningen att detta har varit en del av det juridiska beslutet. Det är Undersökningens tolkning utifrån rättsutredningen och att det inte finns krav på ”adekvat brandskydd”, utan att detta är inom ramen för beslutsfattarens egna attityder för vad detta skulle innebära. Det som har beskrivits utgör enligt Undersökningen även ett exempel hur växelverkan har uppstått mellan normer och attityder, samt rollförväntningarna. Till detta kan även tilläggas vad Reisberg (2017) skriver gällande att ju mer tolkningsutrymme en rättsregel har, ju mer kommer domaren/överinstansen att fylla ut tolkningsutrymmet med egna värderingar och preferenser. Variationerna av olika beskrivningar av kravställandet av 2 kap 2 § LSO som har identifierats av Undersökningen, ger stöd för att så även har varit fallet hos utvalda aktörerna inom länsstyrelserna.

I nästa avsnitt redogörs undersökningens diskussion. Inledningsvis diskuteras utvalda metoder som har använts för att därefter gå vidare till att kort diskutera resultatet och analysen för att slutliga kommer med förslag på framtida forskning.

7. Diskussion

Diskussionsdelen i uppsatsen är uppdelad i två avsnitt. Det första avsnittet behandlar en diskussion om valda metoder som använts för att genomföra undersökningen. Det andra avsnittet behandlar en diskussion om uppsatsens resultat och vad detta kan innebära för samhället.

7.1 Metoddiskussion

Kommande metoddiskussion har delats upp i tre delar, första delen lyfter fram dokumentstudiens metodval. Därefter förs en diskussion om valen för rättsutredningen och slutligen redogörs ett kort resonemang om enkäten som inte genomfördes.

7.1.1 Dokumentstudien

Syftet med undersökningen var att få en ökad förståelse för juridiska beslut som upprättats av närbyråkrater, inte få en full förståelse. För att få en ännu djupare förståelse hade det krävts ytterligare insamlad empiri från aktörerna genom exempelvis enkäter eller intervjuer. På grund av

tidsaspekten för undersökningen valdes intervjuer bort, och enkätundersökningen lades ner på grund av både tidsaspekten och för att få registrerade länsstyrelser var intresserade.

En problematik som identifierades inför undersökningen var en eventuell subjektivitet mellan utförarna och att det skulle leda till olika resultat vid essens- och innehållsanalysen då verktyget för att genomföra den var just utförarna. För att överbrygga subjektiviteten, synkronisera arbetet och dela upp arbetsbördan genomfördes därför kontroller av varandras arbete. Innan ett nytt moment skulle påbörjas arbetade utförarna med samma texter och jämförde sedan varandras resultat för att undersöka om det förelåg en korrelation. Vid samtliga tillfällen har en hög konsensus nåtts och utförarna ansåg därför att det förelåg en liten risk att väsentlig empiri missades genom att dela upp textmassan mellan sig.

Även då det initialt var tidsödande att genomföra kontroller så bidrog det till en senare tidsvinst i effektivitet då materialet kunde delas upp och det bidrog även till att en mycket större textmassa kunde analyseras inom tidsramen för uppsatsen. Det går dock inte utesluta att det finns citat som inte togs med av en utförare men som hade tagits med av den andre. Men med hänsyn till antalet citat (ca 900) som togs ut, antas det av Undersökningen att denna del inte har inneburit att avgörande delar har missats.

Även valet av ett abduktivt förhållningssätt och inriktning av handlingsanvisningar medförde att utförarna kunde närma sig den stora mängden beslut och hitta mönster och upprepningar. Det var flera tillfällen då utföraren gick tillbaka till tidigare uttagna citat för att på så vis hämta stöd för ett mönster eller upprepning. Det kan inte uteslutas att ytterligare ickerättsliga normer skulle kunna identifierats men det har antagits av Undersökningen, utifrån dess syfte, att detta saknar avgörande betydelse. Detta eftersom Undersökningen inte var intresserad av omfattningen av antal ickerättsliga normer, utan fokus låg istället på att identifiera dess existens ur de juridiska besluten.

7.1.2 Rättsutredningen

Undersökningen valde att utgå från en fyrastegs juridisk metod med en teologisk tolkningsmetod vilket medför att en stor del av empirin av rättsligt material kommer från förarbeten. En kritik mot detta är att förarbeten inte är att anse som ett bindande material. En objektiv tolkningsmetod, istället för den teleologiska, hade medfört att än fler identifierade teman hade placerats utanför kategorin rättsnormer då flertalet av rättsnormerna hittades i förarbetena. Undersökningen har således varit ”generösa” i den här delen då förarbeten togs med i en så hög utsträckning.

En annan problematik med rättsutredningen är undersökningens framtida validitet då gällande rätt kan förändras om en ny lag instiftas, vilket är fullt möjligt. Däremot har Undersökningen tagit del av en utredning, SOU 2018:54, som ligger till grund för en eventuell framtida lagändring. I den finns det ingenting som pekar på att gällande rätt för dagens 2 kap 2 § LSO ska ändras och på så vis förväntas undersökningens resultat vara valida för en tid framöver.

7.1.3 Enkäten

Undersökningen tog kontakt med samtliga länsstyrelser, utom en, per mejl där uppsatsens inriktning och rättssociologiska infallsvinkel framgick. I mejlet efterfrågades en återkoppling från länsstyrelsen (aktörerna) om de ville delta och vid avsaknad av denna ringde en av utförarna till de som inte svarat. Svarsfrekvensen visade att det var mindre än 50 procent som ville medverka och med hänsyn till att aktörer inom respektive länsstyrelse som faller inom undersökningens urval förväntades sluddeltagande bli lågt. På grund av detta i kombination med en snar tidsram och en redan stor insamling av empiri från länsstyrelsebeslut lades enkätundersökningen ned.

7.2 Diskussion om resultatet

Undersökningens syfte var att få en ökad förståelse för juridiska beslut som har upprättats av närbyråkrater vid tillämpning av 2 kap 2 § LSO, genom att pröva det rättssociologiska paradigmet. Hypotesen var att de juridiska besluten är en produkt som utgörs av mer än av rättsnormer, vilket det rättssociologiska paradigmet också uppger. Utifrån syftet och hypotesen formulerades även två frågeställningar för att vägleda undersökningen, se kap 1.4. Den kommande diskussionen utgår från att besvara dessa frågor och relatera till undersökningens syfte.

7.2.1 Juridiska besluten utgörs av mer än av rättsnormer?

Efter avslutad resultatanalys med kopplingar till det teoretiska ramverket och den tidigare forskningen visar det sig att de juridiska besluten som har studerats består av mer än bara rättsnormer. De juridiska besluten består även av ickerättsliga normer såsom handlingsnormer (ex. moralisk/sociala normer) och konstruktiva normer (institutionella normer).

Undersökningens deduktiva ansats, av att pröva det rättssociologiska paradigmet utifrån vald teori för begreppet norm, möjliggjorde för identifieringen av normer. Undersökningens induktiva ansats har utgått från den insamlade empirin från dokumentstudien och rättsutredningen som ett startskott som påverkat vilken teori som blev intresse för att kunna fastslå norm och normkategori. Följden av ansatserna har gjort att undersökningen inte enbart identifierat olika normer i empirin,

teorin och den tidigare forskningen som en faktor för påverkan av det juridiska beslutet utan att det även är andra faktorer såsom attityder och rollförväntan som påverkar.

7.2.2 Kan undersökningen göra anspråk om generalisering av resultatet?

Generaliseringsanspråket som Undersökningen gör, utgår i huvudsak från analytisk generalisering men också extern validitet som oftare tillämpas för kvantitativa ansatser. Generaliseringsanspråket sträcker sig inte längre än till att gälla för länsstyrelserna i Sverige inom det studerade området, överklagningsärenden kopplat till 2 kap 2 § LSO.

Anspråken genom analytisk generalisering beläggs av att presentera resultat och analys i ett och samma avsnitt, vilket ska ha bidragit till en tät beskrivning av dessa delar. Läsaren kan därför kritiskt analysera utfallet av både resultatet och analysen kopplat till teori och tidigare forskning. Undersökningen anser att resultatanalysen tydligt visar samtliga steg och resultat som uppstått, vilket också visar ett tydligt resultat som är välförankrat med utvald teorin och den tidigare forskningen. Stegen och resultatet styrks och belyses med öppenhet via bifogande bilagor med empiri. Det har gjorts genom att föra samman tematisering av den tidigare forskningen med teorierna på resultatet men också genom att öppet redovisa empirin i bilagor med löpnummer och temanummer för att läsaren ska kunna följa beskrivningar, analyser och slutsatser.

Anspråket på generalisering görs även med inspiration extern validitet från kvantitativ forskning som har fokus på urvalet. Undersökningen har inhämtat empiri som representerar en tidsperiod mellan 2004-2019, och samtliga länsstyrelser har varit representerade. Det blev 168 stycken beslut som ingick i studien och som inhämtades via etablerade källor med överklagningsärenden. Med inspiration av naturalistisk generalisering framförs även av Undersökningen att en av utförarna, med tolv års erfarenhet inom det aktuella fältet, uppskattar att 168 beslut utgör en betydande mängd av de beslut som finns inom valda urvalskriterier. Med hänsyn till detta är det Undersökningens bedömning att urvalet kan uppfylla kriterierna för både ett representativt och ett slumpmässigt urval och detta bidrar till anspråket om generaliserbarheten.

Ett argument emot den externa validiteten är att vissa länsstyrelser är mer representerade än andra i empirin. Undersökningen anser dock att detta inte påverkar i sådan omfattning att resultatet inte kan generaliseras till den avsedda populationen. Detta grundar sig i de som fattar besluten inom länsstyrelsen förväntats skifta under den långa tidsperiod som empirin företräder och att detta skriftande medför en variation som väger upp för bristfälligheten av överrepresentation av vissa

länsstyrelser. Undersökningen har således lagt en större tyngd på tidsperspektivet snarare än geografiperspektivet och anser att både det slumpmässiga och representativa urvalet är uppfyllt.

Med ovan resonemang gör Undersökningen anspråk på att resultatet kan generaliseras i den utsträckning som beskrivits. Både utifrån en analytisk generalisering men också utifrån bidrag av extern validitet.

7.2.3 Diskussion utifrån rättssäkerhet

I resultatanalysen står det klart att närbyråkraterna använder sig av annat än rättsnormer när de fattar sitt juridiska beslut men vad får detta för konsekvenser för den enskilde medborgaren?

Samhällsmedborgaren vänder sig till länsstyrelsen när denne anser att ett felaktigt beslut har fattats av tillsynsmyndigheten. Överprövningen förväntas ske utifrån att all offentlig makt ska utövas under lagarna, och utifrån likformighet och förutsägbarhet som exempelvis Strömholm (2014 s. 443) och Samuelsson & Melander (2003 s. 112) lyfter fram.

Undersökningen har visat att besluten som fattas av närbyråkraterna i länsstyrelsen inte enbart sker genom rättslig reglering. Undersökningen har snarare visat att besluten blandas upp med normer som inte har någon fast förankring i de rättsliga källorna. Det finns även tendenser som pekar på att länsstyrelsen ibland inte ens tar ställning i ärendet utan beslutar i enlighet med räddningstjänsten och MSB med motiveringen att de vet bäst. För medborgaren kan det innebära ett starkt underläge mot rättsstaten och en mindre möjlighet att få sin sak prövad utifrån likformighet och förutsägbarhet. Det kan i så fall även innebära att länsstyrelsen har beslutat om krav mot enskilda medborgare som inte står i paritet med gällande lagstiftning.

Innebär detta i så fall att länsstyrelsens juridiska beslut är att anse som icke rättssäkra? Om rättssäkra beslut ska bygga på RF om att all offentlig makt skall utövas under lagarna så är svaret självklart. Däremot pekar den tidigare forskningen på att ramlagar är utformade med tolkningsutrymme för att närbyråkraten ska väga olika intressen mot varandra. Det går därför inte att dra slutsatsen att alla beslut som tas i länsstyrelsen och som inte går att härleda till rättskällor är rättsvidriga. Det går däremot att lyfta problematiken med ett för stort handlingsutrymme som närbyråkraten nyttjar under stor frihet, vilket torde vara ett problem ifall rättssäkerhet ska utgå från likformighet och förutsägbarhet.

8. Slutsatser

Undersökningen hade inför studiens genomförande ställt upp två stycken frågeställningar som skulle ge ledning till att pröva det rättssociologiska paradigmet och på så vis också öka förståelsen för juridiska beslut har upprättats av närbyråkrater. I den första frågeställningen skulle kategorier av normer identifieras i länsstyrelsernas beslut för att sedan, i frågeställning två, försöka härledas till rättskällor. I undersökningen har det visat sig att icke-rättsliga normer vägs in i utgången av besluten som fattas av länsstyrelsen i överklagningsärenden gällande 2 kap 2 § LSO. Det har även visat sig finnas tendenser att andra påverkningsfaktorer påverkar såsom attityder och rollförväntningar. Gällande de normer som har identifierats av Undersökningen så har vissa kunnat härledas till rättskällor medan andra inte har kunnat göra det. Slutsatsen av ovan resonemang ligger helt i enlighet med vad som framkommit i det teoretiska ramverket gällande *Law in books and law in action, street-level bureaucracy* och i den tidigare forskningen samt det rättssociologiska paradigmet.

Genom att ha besvarat de uppställda frågeställningarna har Undersökningen kommit fram till slutsatsen att det rättssociologiska paradigmet har prövats och det har kunnat påvisas att det är mer än bara rättsnormer som påverkar besluten. Således har även den inledande hypotesen kunnat fastställas, som var att besluten från aktörerna i länsstyrelsen är en produkt bestående av mer än bara rättsnormer. Undersökningen har sedermera också bidragit till en ökad förståelse för de juridiska beslut som har upprättats av närbyråkrater.

9. Fortsatt forskning

Undersökningen hade som initialt mål att även genomföra en enkätstudie som byggde på resultaten från analyserna som presenterats ovan och var tänkt att rikta sig till de närbyråkrater som fattar de juridiska besluten kopplat till valt intresseområde i. Syftet med enkäten var att mäta respondenternas attityder gentemot de teman som identifierats i länsstyrelsernas beslut för att undersöka hur väl deras beslutstankar är förankrat med gällande rätt. Dessvärre kunde inte enkäten genomföras och anledningen har diskuterats i avsnitt 7.1.3. Innan idén förkastades tog dock Undersökningen fram ett förslag på en enkät som finns under bilaga 11.5.

Intresset bland länsstyrelserna i Sverige för att genomföra en enkät var blandat. En liten grupp svarade varken på mejl eller på telefonsamtal medan en annan minoritet, cirka sex till åtta stycken personer, ville ställa upp. En majoritet av länsstyrelserna ville medverka men kunde inte på grund

av rådande resursbrist. När Undersökningen lämnade besked om att enkäten inte kunde genomföras ville merparten av länsstyrelserna ta del av aktuell uppsats för att vidareutveckla sin verksamhet. Trots det egna försöket med enkät ger Undersökningen ändå rekommendationen att genomföra intervjuer istället för enkätundersökningen. Med stöd av resultatet från den aktuella undersökningen kan en semistrukturerad intervjuguide tas fram, vilket bidrar med en god struktur och som möjliggör för följdfrågor. Respondenterna skulle exempelvis kunna få möjligheten att berätta om sina strategier för att fylla ut en ramlagstillämpning som innehåller få anvisningar samtidigt som denne måste förhålla sig till att all offentlig makt ska utövas underlagarna.

10. Källförteckning

10.1 Artiklar

- Davies, T. (1982). Affirmed: A Study of Criminal Appeals and Decision-Making Norms in a California Court of Appeal. *American Bar Foundation Research Journal*, volym 7, nummer 3, sidorna 543-648.
- Dubois, A. & Gadde, L. (2002) *Systematic combining: An abductive approach to case research*. Göteborg: Chalmers Universitet.
- Erlandsson, L. (2014). *Rätt, norm och tillämpning. En studie om normativa mönster vid beslut enligt LSS på tre arenor*. Rättssociologiska institutionen: Lunds Universitet.
- Gibson, J. (1983). From simplicity to complexity: The development of theory in the study of judicial behavior. *Political Behavior*, volym 5, nummer 1, sidorna 7-49.
- Halpérin, J.-L. (2011). Law in Books and Law in Action: The Problem of Legal Change. *Maine Law Review*, volym 64, nummer 1, artikel 4.
- Hydén, H. & Svensson, M. (2008). *The Concept of Norms in Sociology of Law*. *Scandinavian Studies in Law*, Volym 53, sidorna 15-32.
- Lipsky, M. (1971). Streetlevel Bureaucracy and the Analysis of Urban Reform. *Urban Affairs Quarterly*, volym 6, nummer 4, sidorna 391–409.
- Llewellyn, K. N. (1930). A Realistic Jurisprudence--The Next Step. *Columbia Law Review*, volym 30, nummer 4, sidorna 431-465.
- Marinetto, M. (2011). A Lipskian Analysis of Child Protection Failures from Victoria Climbié to 'Baby P': A Street-Level Re-Evaluation of Joined-up Governance. *Public Administration*, volym 89, nummer 3, sidorna 1164–1181.
- Pound, R. (1910). Law in Books and Law in Action. *American Law Review*, volym 1, sidorna 12-36.
- Reisberg, L. (2017). Gaps in the Law Fulfilled with Meaning: A Semiotic Approach for Decoding Gaps in Law. *International Journal for the Semiotics of Law*, volym 30, nummer 4, sidorna 697–709.
- Scheb, J., Unga, T & Hayes, A. (1989) Judicial role orientations, attitudes and decision making: A research note. *The Western political quarterly*, volym 42, nummer 3, sidorna 427-435.
- Ulmer, J & Kramer, J. (1998). The Use and Transformation of Formal Decision-Making Criteria: Sentencing Guidelines, Organizational Contexts, and Case Processing Strategies. *Social Problems*, volym 45, nummer 2, sidorna 248-267.

Weiden, D. (2011). Judicial politization, ideology, and activism at the high courts of the United States, Canada and Australia. *Political Research Quarterly*, volym 64, nummer 2, sidorna 335-347.

10.2 Litteratur

Alarie, B. & Green, A. J. (2017). *Commitment and Cooperation on High Courts : A Cross-Country Examination of Institutional Constraints on Judges*. New York: Oxford University Press.

Baier, M. & Svensson, M. (2009). *Om normer*. Liber

Bernitz, U. Heuman, L. Leijonhufvud, M. Seipel, P. Warning-Nerep, W. Vogel, H-H (2012). *Finna rätt. Juristens källmaterial och arbetsmetoder*. Vällingby: Elanders Sverige AB.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

David, M. & Sutton, C. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hydén, H. (2002a). *Rättssociologi som rättsvetenskap*. Sweden: Studentlitteratur AB.

Hydén, H. (2002b). *Normvetenskap*. Sociologiska institutionen: Lunds Universitet.

Korling, F. Zamboni, Mauro. (2015). *Juridisk metodlära*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lehrberg, B. (2016). *Praktisk juridisk metod*. Uppsala: Lusté AB.

Lipsky, M. (1980). *Street-level Bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.

May, T. (2011). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur AB.

Persson, V. (2009) *Skäligt brandskydd*. Särtryck ur häfte 1; Förvaltningsrättslig tidsskrift.

Samuelsson, J. & Melander, J. (2003). *Tolkning och tillämpning*. Uppsala: Lustus AB.

Shankar, S. (2009). *Judges as Embedded Negotiators*. Dehli: Oxford University Press.

Strömholm, S. (2014). *Rätt, rättskällor och rättstillämpning: En lärobok i allmän rättslära*. Sverige: Nordstedts juridik AB.

Zetterström, S. (2012). *Juridiken och dess arbetssätt: En introduktion*. Uppsala: Lustus AB.

10.3 Lagar

SFS 1962:90. *Brandlag*. Nr 90-92. Stockholms slott.

SFS 1971:291. *Förvaltningsprocesslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1974:80. *Brandlag*. Stockholm: Försvarsdepartementet

SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1993:387. *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 1986:1102. *Räddningstjänstlagen*. Stockholm: Försvarsdepartementet

SFS 2003:778. *Lag om skydd mot olyckor*. Stockholm: Justitiedepartementet.

10.4 Statens offentliga utredningar

Räddningstjänstkommittén (1983). *Effektiv räddningstjänst* (SOU 1983:77). Stockholm: Försvarsdepartementet.

Räddningstjänstlagsutredningen (2002). *Reformerad räddningstjänstlagstiftning* (SOU 2002:10). Stockholm: Justitiedepartementet.

Tillsynsutredningen (2004). *Tillsyn. Förslag om en tydligare och effektivare tillsyn* (SOU 2004:100). Stockholm: Finansdepartementet.

2017 års räddningstjänstutredning (2018). *En effektivare räddningstjänst*. (SOU 2018:54). Stockholm: Justitiedepartementet.

10.5 Propositioner

Kungl. Maj:ts (1961). *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till brandlag och brandstadga m.m.* (Kungl. Maj:ts proposition 1962:12). Stockholm: Stockholm Slott.

Kungl. Maj:ts (1973). *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till brandlag m.m.* (Kungl. Maj:ts proposition 1973:185). Stockholm: Stockholm Slott.

Kommundepartement (1986). *Om räddningstjänstlag m.m.* (Regeringens proposition 1985/86:170). Stockholm: Regeringskansliet.

Försvarsdepartementet (2003). *Reformerad räddningstjänstlag* (Regeringens proposition 2002/03:119). Stockholm: Regeringskansliet.

10.6 Rättsfall

Regeringsrätten (1972). *Fastighetsägare har i visst fall ålats att vidta brandskyddsåtgärder på byggnad, som uppförd några år tidigare och vars beskaffenhet bl a- brand- skyddshänseende då prövats i bygglovsärende (RKK R72 2:31)* Stockholm: Regeringsrättens årsbok

Regeringsrätten (1981). *Brandväsen - brandsyneföreläggande (14 § brandlagen utgör tillräcklig grund för föreläggande). 14 § brandlagen har ansetts utgöra tillräcklig grund för föreläggande enligt 13 § brandstadgan och har alltså inte ansetts förutsätta att närmare föreskrifter och åtgärder för förebyggande och bekämpande av brand har meddelats i annan författning (Rå 81 2:32).* Stockholm: Regeringsrättens årsbok.

Regeringsrätten (1982). *Brandväsen - skyldighet vidta brandskyddsåtgärder när byggnad uppförts enligt byggnadslov. Fråga om skyldighet att vidtaga brandskyddsåtgärder enligt 14 § brandlagen beträffande bestående byggnad som uppförts i enlighet med erhållet byggnadslov och senare tillbyggs enligt sådant lov (Rå 82 2:5).* Stockholm: Regeringsrättens årsbok.

10.7 Rapporter

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm: Vetenskapsrådet.

10.8 Publikationer från statliga myndigheter

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2013) *Kommunal tillsyn enligt lagen skydd mot olyckor:*

https://www.msb.se/Upload/Produkter_tjanster/Publikationer/MSB/Bok_S5_Tillsynshandbok_1210_sidor.pdf [2019-05-13]

Statskontoret (2012). *Tänkt till om tillsynen. Om utformningen av statlig tillsyn:*

http://www.statskontoret.se/globalassets/publikationer/2012/om-offentlig-sektor-14_tillsyn.pdf [2019-05-13]

10.9 Webb/hemsida

Svenska Dagbladet (2018). *Stadsbränder var äldre tiders stora skräck.*

<https://www.svd.se/stadsbrander-var-aldre-tiders-stora-skrack> [2019-04-01]

Svenska Åklagarmyndigheten (2019). *Rättssäkerhet.*

<https://www.aklagare.se/ordlista/r/rattssakerhet/> [2019-05-09]

11. Bilagor

Bilaga. 11.1 Sökschema tidigare forskning

Databas/ datum	Sökord	Avgränsningar	Sökträffar	Utvald ref
Google scholar 12 feb 2019	Ramlag Hydén	none	342	Hydén, Håkan, Ram eller lag? Om ramlagstiftning och samhällsorganisation, Ds C 1984:12 OCH Rättssociologi - Om att undersöka relationen mellan rätt och samhälle. Hydén
Lubsearch 12 feb 2019	Ramlag	none	13	
Lubsearch 12 feb 2019	Ramlag	Accessible at Lund University & Peer reviewed	0	
Lubsearch 12 feb 2019	Court AND decision AND procedure AND Social AND norms	Accessible at Lund University & Peer reviewed	16	
Lubsearch 12 feb 2019	Court AND decision making processes AND norms	Accessible at Lund University & Peer reviewed	28	

Lubsearch 12 feb 2019	judgcraft AND decision making process AND norms	Accessible at Lund University & Peer reviewed	1	
Lubs. 14 feb 2019	Review AND Court AND Norms	Accessable Lund, Peer reviewed, English	49	
Lubs. 14 feb, 2019	Court AND Legal gap AND norms	Acc. Lund, Peer reviewed, English	5	Gaps in the Law Fulfilled with Meaning: A Semiotic Approach for Decoding Gaps in Law
Lubs. 14 feb, 2019	Bureaucracy AND Legal gap AND norms	Acc. Lund, peer reviewed, English	1	
Lubs. 14 feb 2019	Court AND norms	Acc, Lund, Peer, Enlgish	579	
Lubs. 14 feb 2019	Court AND norms AND decision making	Acc Lund, Peer, English	25	CONCEPTIONS IN THE CODE: WHAT "THE COPYRIGHT WARS" TELL US ABOUT CREATIVITY, SOCIAL CHANGE AND NORMATIVE CONFLICTS IN THE DIGITAL SOCIETY OCH

				<p>Affirmed: A Study of Criminal Appeals and Decision-Making Norms in a California Court of Appeal</p> <p>OCH</p> <p>The Use and Transformation of Formal Decision-Making Criteria: Sentencing Guidelines, Organizational Contexts, and Case Processing Strategies</p> <p>OCH</p> <p>Between Professionalism and Traditional Social Norms: Social Workers' Parental Custody Recommendations</p>
Lubs 14 feb 2019	Gaps in law AND norms	Acc Lund, Peer, English	2	
Lubs 14 feb 2019	Review and Reviewers	Acc Lund, Peer, English	9559	
Lubs 14 feb 2019	Review AND reviewers AND court	Acc Lund, peer, English	4	
Lubs 15 feb 2019	legal decision AND social norms AND norm analysis	Acc Lund, Peer, English	23	

Lubs 15 feb	"judicial decision" AND analysis	Acc Lund, Peer, Svenska	2	"Vi kan inte göra hipp som happ" Åklagares formuleringar av en objektiv ordning. Jacobsson, Katarina
Lubs 15 feb	"judicial decision" AND norms	Acc Lund, Peer, English	46	
Lubs 15 feb	"judicial decision" AND analysis AND norms	Acc Lund, Peer, English	6	Judicial Role Orientations, Attitudes and Decision Making: A Research Not University of Utah, 1989. John M. Scheb, II, author Thomas D. Unga, author Allison L. Hayes, author
Lubs 15 feb	"judicial decision- making" AND analysis AND norms	Acc Lund, Peer, English	7	Judges as Embedded Negotiators Shankar, Shylashri, author Delhi: Oxford University Press, 2009. http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780195693201.001.0001/acprof-9780195693201-chapter-1
Lubs 15 feb	"legal decision" AND Influence AND norms	Acc Lund, Peer, English	2	Sentencing, severity, and social norms: A rank-based model of contextual influence on judgments of crimes and punishments Aldrovandi, Silvio ^{a,□} <u>Wood, Alex M.</u> ^b Brown, Gordon D.A. ^a
Lubs 15 feb	"judicial decision AND analysis AND norms	Acc Lund, Peer, English	9	Judicial Discretion and the Concept of Law Joseph M. Steiner https://www.jstor.org/stable/4505901

Google Scholar	"sociology of law" + "paradigm" + "norms" + "courts" + "judicial decisions"		909	Fundermental principles of the sociology av law Eugene Ehrlich, Klaus A. Ziegert OCH Between fact and norms Jurgen Habermas OCH The concept of Lae <u>HLA Hart</u> , <u>Herbert Lionel Adolphus Hart</u> , <u>Leslie Green</u>
Lubs 15 feb	Street-level bureaucracy + Lpisky + decision making	Peer rev. Engelska eller Svenska.	20	A LIPSKIAN ANALYSIS OF CHILD PROTECTION FAILURES FROM VICTORIA CLIMBIÉ TO 'BABY P': A STREET-LEVEL RE-EVALUATION OF JOINED-UP GOVERNANCE. Marinetto
Lubs 15 feb	Street-level bureaucracy + Lpisky + decision making + process or procedure	Peer rev. Engelska eller evenska.	11	

Bilaga. 11.2 Empiri från länsstyrelser

Nedan följer en förkortad sammanställning av undersökningens empiri som skapades i samband med essens- och innehållsanalysen av länsstyrelsernas beslut gällande överklagningsärenden kopplade till 2 kap 2 § LSO. Undersökningen fick totalt 917 citat fördelat på 142 sidor och valde därför att enbart bifoga cirka 15 procent som representerar goda exempel av den insamlade empirin. Anledningen till att göra detta var dels för att möjliggöra för läsaren att skapa sig en bild av hur empirin ser ut men också för att minska bilagans omfång. Om vederbörande önskar så finns hela empirin sparad av utförarna och kan skickas per mejl.

Löp.nr	Länsstyrelse, diarie.nr och årtal	Citat och noteringar
216	Västmanland 452-2025-12 2012	Av förarbetena framkommer vidare att myndigheten innan den beslutar om ett föreläggande måste göra en avvägning av olika intressen så att de föreskrivna åtgärderna inte medför oskäliga kostnader eller svåra förluster för den som föreläggandet riktar sig till.
217		Intresset att bereda skydd mot olika skador ska dock alltid komma i första hand (ovan nämnda prop. s. 119).
218		Enligt Länsstyrelsens bedömning medför nuvarande utformning av brandgasventilationen i trapphus 02 oacceptabelt höga risker för personskador såväl avseende boende och besökare i byggnaden som avseende de räddningstjänstemän som kan komma att behöva utföra en invändig räddningsinsats. Det kan därmed inte anses oskäligt att kräva att utformningen av brandgasventilationen åtgärdas enligt föreläggandet.
223	Västra Götaland 452-11516-16 2016	Byggnaden uppfördes 1929. Samhället förändras ständigt och därmed vår acceptans för att utsättas för risker. De risker som människor kunde utsättas för när byggnaden uppfördes kan idag i många fall inte anses vara en rimlig nivå. Den lägsta riskacceptans som människor har idag måste därför återspeglas i brandskyddsnivån i byggnader

230	Västernorrland 456-4733-10 2011	Ordalydelsen i bestämmelsen ger utrymme för att kräva åtgärder som tar sikte på flera olika aspekter av brandskydd. Dels ska det hållas utrustning för släckning av brand och för livräddning, dels ska det i övrigt vidtas åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand se Vilhelm Persson, förvaltningsrättslig tidskrift, skäligt brandskydd, häfte 1, 2009, s. 27 f.f. Detta omfattar alla slags brandskyddsåtgärder och om en byggnadsinnehavare uppfattar sina skyldigheter som svårförutsebara kan det vara naturligt att söka vägledning.
231	Västernorrland 456-7891-09 2010	Såväl Räddningstjänsten i Örnsköldsviks kommun som Stiftelsen ansluter sig i stora delar till det av MSB upprättade utlåtandet. Länsstyrelsen konstaterar att det föreläggande som Räddningstjänsten i Örnsköldsviks kommun meddelat är onödigt långtgående och att det kan finnas alternativa lösningar som på ett bra sätt tillgodoser behovet av ett fullgott brandskydd för verksamheten på gården.
240	Västra Götaland 452-62869-08 2009	Vidare anför MSB att brandsäkerhetsnivån klart ligger under den nivå som krävs. LST delar MSB:s bedömning av byggnaden.
245	Västra Götaland 452-1008-10 2010	Vid en helhetsbedömning av vilka krav som kan ställas i det aktuella föreläggande avseende brandsäkerheten av Solbackens servicehus bör frågan ställas om skäligheten och kostnaderna för åtgärderna står i rimlig proportion till den ökade säkerheten som åstadkoms. LST ser allvarligt på de brister som finns vad gäller brandsäkerheten och delar MSB:s uppfattning att den brandsäkerhetsnivån som Södra Älvsborgs räddningsförbund krävt i sitt föreläggande är i underkant av den nivå som bör krävas.
246		Det är rimligt att sätta högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när det gäller fara för människors liv än när det enbart gäller egendomsskador. LST:s prövning omfattar dock endast det överklagade beslutet. LST bedömer att det föreligger sådana särskilda omständigheter som krävs för att utifrån 2 kap 2 § LSO ställa högre krav på det byggnadstekniska brandskyddet än vad som ställdes vid bygglovet. För att åstadkomma lagstiftarens syfte gnom LSO, bereda tillfredställande och likvärdigt skydd

		för människors liv och hälsa till skydd mot olyckor, är uppdatering av brandskydd på äldre fastigheter ett faktum. Lagen föreskriver vidare att ägaren eller nyttjanderättshavaren till byggnader/anläggningar ska vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand, hindra eller begränsa skador till följd av brand. Mot bakgrund av detta gör LST bedömningen att de förelägganden som är riktade skäliga och rimliga.
247	Västra Götaland 452-107151-09 2010	Enligt MSB är åtgärden skälig trots att den är kostsam. LST delar den bedömningen
256		Det är rimligt att ställa högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när det gäller fara för människors liv än när det enbart gäller egendomsskador.
278	Västra Götaland 452-899-11 2011	Personskyddet är i det närmaste ovillkorligt på ett äldreboende.
315	Skåne 452-31224-08 2009	Hänvisar till SRVFS 2008:3 allmänna råd och kommentarer om brandskydd för vad som omfattar ett hotell, pensionat och liknande men att dessa råd inte är tvingande. Bränder i sådana objekt objekt medför stora risker eftersom människor sover i okända miljöer
316		Hänvisar till Ministerrådets rekommendationer, 86/666/EEG, på förebyggande åtgärder gällande brand.
318		Allmänt gäller att det allmännas intresse av brandsäkerhet står över en ägares eller nyttjanderättsinnehavarens intresse av att fritt kunna förfoga över egendomen
319		Med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet ska alltså skälig brandskyddsnivå upprätthållas.
368	Skåne 452-74-11 2011	Delar räddningstjänstens uppfattning om brister i brandskyddet.
429	Skåne 452-19071-12 2013	En person som inte har god lokalkännedom (t.ex. en gäst på hotell/vandrarhem) kan inte förväntas ta sig ned för en löst hängande repstege som denne inte har använt förut.

473	Skåne 452-15686-13 2014	I LSO och dess förarbeten saknas detaljerad beskrivning av vad som avses med skälig omfattning. Ledning kan dock sökas i byggnadslagstiftningen och Boverkets byggregler
474		Hänvisar till MSB och ett publicerat dokument gällande skälig omfattning
482	Skåne 452-5580-12 2014	Föreskrifterna är bindande, medan de allmänna råden ger upplysningar om vad som kan utgöra ett skäligt brandskydd vid den individuella bedömningen
506		Åberopar domar från Förvaltningsrätten i GBG.
507		Byggnaders storlek spelar inte någon roll utan det är nivån på brandskyddet i det enskilda fallet som är avgörande.
508		Länsstyrelsen anser emellertid att det är rimligt att ställa högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när fråga är om människors säkerhet än när det gäller egendomsskador. Med hänsyn härtill anser länsstyrelsen att åtgärderna inte medför sådana oskäliga kostnader för bolaget att föreläggandet ska upphävas.
551	Skåne 452-34476-15 2016	Hänvisar till räddningstjänstens bedömning och håller med på samtliga punkter
649	Jönköping 452-2339-17 2017	Intresset att bereda skydd mot olika skador ska dock komma i första hand.
659	Jönköping 452-7389-18 2018	Enligt 2 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor ska ägare till byggnader i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra och begränsa skador till följd av brand.
663	Jönköping 452-6168-17 2017	Intresset att bereda skydd mot olika skador ska dock komma i första hand (prop. 2002/03:119, sid. 119).
671		Av förarbetena till den äldre lydelsen av detta lagrum framgår dock att det i vissa fall kan föreligga särskilda omständigheter som talar för att det kan krävas att en fastighetsägare utför

		<p>åtgärder på sin fastighet som går utöver vad som krävdes då byggnaden uppfördes (prop. 1962:12 s. 142).</p> <p>Enligt praxis från Regeringsrätten är exempel på sådana särskilda omständigheter om det föreligger en väsentlig skillnad mellan brandskyddsnivån då byggnaden uppfördes och den brandskyddsnivå som normalt krävs numera, eller om ny kunskap visar att en byggnad är behäftad med stora brister ur brandskyddshänseende. Om det finns en risk för att personsäkerheten äventyras kan långtgående skyddsåtgärder anses vara motiverade och skäligen (jfr RÅ 1972 C 229 och RÅ 82 2:5).</p>
691	Kalmar 452-544-18 2018	<p>Det framgår av förarbeten att ett föreläggande inte ska medföra oskäliga kostnader eller svåra förluster för den som beslutet riktar sig till.</p> <p>Dock ska intresset att bereda skydd mot olika skador komma i första hand (se prop. 2002/03:119 s. 119).</p>
693		<p>Mot bakgrund av detta finner länsstyrelsen att det inte skulle medföra några oskäliga kostnader eller svåra förluster för klaganden att ersätta berörda fönster med dörrar.</p> <p>Intresset att bereda skydd ska komma i första hand.</p>
703	Kronoberg 452-5667-18 2019	<p>När en byggnad har uppförts enligt bygglov i enlighet med de bestämmelser som gällde vid uppförandet kan det förväntas att det ska finnas ett godtagbart brandskydd och att det inte behöver ändras.</p> <p>I vissa fall kan det dock finnas särskilda omständigheter som medför att det är skäligt med en högre brandskyddsnivå än den som gällde vid uppförandet.</p> <p>Om till exempel nyvunnen kunskap eller erfarenheter från inträffade bränder motiverar viss åtgärd kan det finnas skäl att kräva mer eller mindre långtgående byggnadstekniska förändringar.</p> <p>Det kan innebära att åtgärder som inte krävdes vid bygglovet eller uppförandet ändå anses som behövliga, t.ex. ur</p>

		brandbekämpningssynpunkt (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden RÅ 1972 C 229 och RÅ 1982 2:5).
704		<p>Finns det risk att personsäkerheten äventyras kan långtgående skyddsåtgärder vara motiverade och skäliga även om de är kostsamma.</p> <p>För den aktuella verksamheten ställs höga krav på förebyggande brandskydd. De åtgärder som förelagts bedöms inte medföra oskäliga kostnader för bolaget i förhållande till intresset att förebygga skydd mot skador. Mot denna bakgrund anser länsstyrelsen att det förhållandet att byggnaden är godtagbar enligt äldre reglering och tidigare bygglovsprövning inte innebär något hinder för det aktuella föreläggandet med stöd av LSO.</p>
729	Kronoberg 452-5667-18 2019	Såväl alternativ 1 som alternativ 2 i det överklagade föreläggandet omfattar åtgärder som kräver ingrepp i byggnadens fasta delar. Åtgärderna är således sådana att de rättsligt sett vanligtvis endast kan vidtas av en fastighetsägare. Länsstyrelsen finner därmed, i likhet med den bedömning som Brandförsvaret gjort, att föreläggandet med hänsyn till karaktären på de aktuella åtgärderna ska riktas mot Bostadsrättsföreningen i egenskap av fastighetsägare,
731	Södermanland 452-1076-18 2018	Utrymningsmöjligheten från det gästrum som finns på plan två i Trädgårdmästarbostadens västra del, är i förhållande till den pågående verksamheten, hotell, inte tillräckligt säker och bra för att fungera som en andra och alternativ utrymningsväg. I en hotellverksamhet där det vistas personer som inte kan förväntas ha god lokalkännedom, som har förutsättningar att själva sätta sig i säkerhet och som inte kan förväntas vara vakna, behöver det finnas två av varandra oberoende och fungerande utrymningsvägar [Boverkets byggregler BFS 2011:6 och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), SRVFS 2008:3].
739	Uppsala 452-5007-16 2017	De övergripande målen för brandskyddet är att minska riskerna för att brand utbryter, hindra spridningen av brand och brandgaser, försäkra att evakuering kan ske på ett säkert sätt och att underlätta för räddningstjänsten

766	Västerbotten 452-795-2018 2018	Länsstyrelsen konstaterar inledningsvis att ägare till byggnader endast är skyldiga att vidta åtgärder för att begränsa skador till följd av brand i skälig omfattning
770		Brandskyddet i hotelliknande lokaler måste hålla en särskilt hög nivå på grund av att gäster inte kan förväntas vara förtrogna med tillgängliga utrymningsvägar eller ens vara vakna när behov av utrymning inträffar. Länsstyrelsen finner följaktligen att nämnden haft skäl att förelägga Fortifikationsverket att vidarekoppla det automatiska brandlarmet till SOS Alarm.
781	Västernorrland 452-8819-17 2018	Länsstyrelsen ifrågasätter inte innehållet i det tidigare beviljade bygglov. Kammarrätten i Göteborg har i dom den 24 september 2014 i mål nr 5323- 13 uttalat bland annat följande. Den omständigheten att en byggnads brandskydd har behandlats i samband med en bygglovsprövning utgör enligt praxis inte hinder mot att meddela föreläggande avseende sådana brandskyddsåtgärder som går utöver de krav som har uppställts för bygglov (se t.ex. RÅ 1972 C 229 och RÅ 82 2:5)
782		Ett sådant föreläggande förutsätter däremot bland annat att de påkallade åtgärderna som föreläggs med stöd av lag om skydd mot olyckor ska vara av skälig omfattning. Kostnaderna för åtgärder får alltså inte vara mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte. Det allmänna intresset av att förebygga brand samt att skydda människor och materiella värden när brand uppkommit är prioriterat.
797	Västermanland 452-3022-18 2018	Länsstyrelsen delar MBR:s bedömning att batteridrivna brandvarnare i boendelägenheter och gemensamhetsutrymmen inte utgör en acceptabel skyddsnivå i ett vårdboende av Trumslagarbackens karaktär.
798		I förlängningen syftar nämnda brandskyddsanordningar till att förbättra personsäkerheten vid ett behov av en utrymning och att förhindra personskador i händelse av brand. Enligt Länsstyrelsens mening utgör detta en särskild omständighet som motiverar kraven på automatiskt brandlarm och utrymningslarm enligt föreläggandets andra punkt. Länsstyrelsen anser att det inte har framkommit att åtgärderna skulle medföra oskäliga

		<p>kostnader eller olägenheter för Aroseken Bostäder AB. Vid en intresseavvägning, där Länsstyrelsen särskilt har beaktat intresset att bereda skydd mot personskador, finner Länsstyrelsen att det är skäligt att vidta de aktuella åtgärderna.</p>
822	<p>Örebro 452-560-15 2015</p>	<p>Vid den avvägning som ska göras mellan intresset av att bereda skydd mot olika skador och de kostnader som åtgärderna kan medföra ska skyddsintresset komma i första hand (prop. 2002/03:119 s. 119).</p> <p>Mot bakgrund av vad som framkommit i ärendet finner Länsstyrelsen att nyttan av åtgärderna överväger kostnaderna för dessa. Beslutet framstår inte heller i övrigt som oproportionerligt, varför Länsstyrelsen bedömer att beslutet är skäligt.</p>
823	<p>Västerbotten 452-1639-17 2017</p>	<p>Fastighetsägare och/eller nyttjanderättshavare till byggnader är skyldiga att i skälig omfattning bl.a. vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Kostnaderna för åtgärder får inte vara mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte.</p>
826		<p>Även vad som anges under p. 5 i föreläggandet om information i matsalsbyggnaden får i förebyggande hänseende anses vara skäligt med hänsyn till risken vid övernattning i en byggnad som inte är lämplig för ändamålet. Sammantaget finner länsstyrelsen att samtliga förelagda åtgärder är skäliga</p>
827		<p>Anordnandet av alternativ utrymningsväg från rum 103 och den brandtekniska avskiljningen av trapphallarna är vidare, enligt länsstyrelsens mening, av sådan betydelse i utrymningshänseende att det har varit rimligt att förena dessa åtgärder med förbud på det sätt som gjorts i det överklagade beslutet.</p>
841	<p>Västermanland 452-278-16 2016</p>	<p>Det åligger tillsynsmyndigheten att vid varje tillsynstillfälle kontrollera och bedöma vilka åtgärder som är erforderliga ur brandskyddssynpunkt.</p>

		<p>Denna bedömning ska göras oavsett tidigare bedömningar i samband med bygglovsärende eller tillsynsärende enligt LSO eller motsvarande reglering.</p> <p>Är vid lag kan erinras om att lagstiftningens syfte är att skydda människors liv och hälsa mot skador till följd av brand eller annan olycka och att ett viktigt medel för att uppnå detta är att tillse att byggnader och andra anläggningar vid varje given tidpunkt upprätthåller en tillfredställande skyddsnivå mot brand och andra olyckor.</p> <p>I förevarande ärende konstaterar Länsstyrelsen att kravet på ett heltäckande brand- och utrymningslarm följer av nu gällande BBR, bl.a. då Länsstyrelsen delar MBR:s bedömning att lokalerna ska anses omfattas av verksamhetsklass 2B.</p>
848	Västra Götaland 452-17509-17 2018	<p>När en byggnad har uppförts enligt bygglov efter de bestämmelser som gällde vid uppförandet förväntas att det ska finnas ett godtagbart brandskydd och att det inte behöver ändras. I vissa fall kan det dock finnas särskilda omständigheter som medför att det är skäligt med en högre brandskyddsnivå än den som gällde vid uppförandet.</p> <p>Om till exempel nyvunnen kunskap eller erfarenheter från inträffade bränder motiverar viss åtgärd kan det finnas skäl att kräva mer eller mindre långtgående byggnadstekniska förändringar. Samhället förändras ständigt och därmed vår acceptans för att utsättas för risker. Den lägsta riskacceptans som människor har idag måste därför återspeglas i brandskyddsnivån i byggnader</p>
849		<p>De krav som uppställs i föreläggandet innebär att det ställs högre krav på det byggnadstekniska brandskyddet än vad som ställdes vid uppförandet. Detta låter sig endast göras om det finns så kallade särskilda omständigheter. Exempel på sådana särskilda omständigheter är om de krav som ställdes i samband med byggnadens uppförande är avsevärt lägre än dagens krav och kraftigt skiljer sig från vad som kan förväntas</p>
851		<p>Boverkets byggregler kan inte direkt tillämpas på byggnader som uppförts före ikraftträdandet, men de kan enligt</p>

		Länsstyrelsens uppfattning användas som vägledning vid bedömningen av vad som kan anses vara ett skäligt brandskydd.
853		<p>Skyldigheten för ägare att i skälig omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förhindra eller begränsa skador till följd av brand sträcker sig bara till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna eller svåra förluster för den som beslutet riktar sig till.</p> <p>Kostnaderna får inte vara mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte.</p> <p>Länsstyrelsen bedömer att det är rimligt att ställa högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när det gäller fara för människors liv, än när det enbart gäller egendomsskador.</p> <p>Kostnaderna för att installera brandcellsgränserna får anses vara skälig med hänsyn till skyddets syfte och det finns därför skäl att förelägga ägaren att vidta de förelagda åtgärderna</p>
891	Västra Götaland 452-541-16 2016	I vissa fall kan det dock finnas särskilda omständigheter som medför att det är skäligt med en högre brandskydds nivå än den som gällde vid uppförandet. Om till exempel nyvunnen kunskap eller erfarenheter från inträffade bränder motiverar viss åtgärd kan det finnas skäl att kräva mer eller mindre långtgående byggnadstekniska förändringar. Exempel på nyvunnen kunskap är erfarenheter från inträffade bränder som visar att ett visst byggnadssätt inte motsvarar rimlig personsäkerhet.
911		Det är ostridigt att Tiljan är ett behovsprövat boende. Räddningstjänsten har dock inte tillräckligt tydligt visat att de boende som bereds plats på andra våningen i Tiljan, mot kommunens bestridande, inte kan utrymma tillfredsställande enligt dagens utförande. Räddningstjänsten har inte heller tillräckligt tydligt visat på vilket sätt en dörr med fast monterad trappa skulle förbättra brandskyddet på andra våningen i boendet Tiljan. De förelagda åtgärderna måste därför anses vaxa oskäligen och föreläggandet ska upphävas.
912	Västra Götaland 452-21351-14	Av 5 kap. 2 § andra stycket lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) framgår att tillsynsmyndigheten får meddela de

	2014	förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen ska efterlevas.
917		<p>Skyldigheten för ägare eller nyttjanderättshavare att i skälig omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förhindra eller begränsa skador till följd av brand sträcker sig bara till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna.</p> <p>Kostnaderna får inte vara mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte.</p> <p>Begränsade ekonomiska resurser får emellertid inte leda till eftergifter i de krav som samhället ställer på nyttjanderättshavaren.</p> <p>Där risk finns att personsäkerheten äventyras kan långtgående skyddsåtgärder vara motiverade och skäliga även om de är kostsamma.</p> <p>Eftersom det är rimligt att ställa högre krav på säkerhetshöjande åtgärder när det gäller fara för människors liv, än när det enbart gäller ekonomiska skador, och det inte har kommit fram någon uppgift som visar att kostnaderna för de förelagda åtgärderna är mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte, bedömer Länsstyrelsen att det är skäligt att förelägga bolaget att vidta de förelagda åtgärderna. Överklagandet ska därför avslås.</p>

Bilaga 11.3 Rättsutredning

I bilagan presenteras teman tillika rättsnormer och empirin från insamlad rättsinformation. I tabell 1 redogörs först rättsnormer, därefter exempel på källa och slutligen citat för att belysa och bekräfta rättsnormen. I tabell 2 redogörs källan för empirin, därefter anges i vissa fall nyckelord för att underlätta sökning och avslutningsvis med citat.

11.3.1 Identifierade rättsnormer

Rättsnormer	Exempel på källor	Citat
Begränsad ekonomi hos den enskilde saknar betydelse vid kravställande	Prop. 1962:12 (s. 141)	Begränsade ekonomiska resurser hos en viss anläggningsägare eller viss grupp av sådana personer får icke föranleda eftergifter (s. 141).
Det är den enskilde som i första hand har ansvaret	Prop. 2002/03:119 (s. 50)	Det är i första hand på den enskilde som det ankommer att själv vidta och begränsa åtgärder i syfte att förhindra olyckor
Normala omständigheter	Prop. 1962:12 (s. 142)	För att inte rättssäkerheter ska äventyras får förelägganden enligt brandlag inte ställa ett högre krav än vad som godkändes av byggnadsnämnden (s. 142).
Särskilda omständigheter	RÅ 82 2:5 & Prop. 1962:12 (s. 142)	Departementschefen uttryckte att brandmyndigheten inte bör ställa krav på åtgärder utöver vad som föreskrivit i samband med bygglovet, om behovet för detta finns på grund av särskilda omständigheter.
Nytta och kostnader ska avvägas vid kravställande	Prop. 1985/86:170 (s. 72) Prop. 2002/03:119 (s. 119)	Skyldigheten enligt 41 § är begränsad till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaden. Åtgärder som är mer ekonomiskt betungande än vad som är skäligt till hänsyn till det avsedda syftet för alltså inte föreskrivas. Innan myndigheten beslutar om föreläggande eller förbud måste den göra en avvägning av olika intressen så att de föreskrivna åtgärderna inte

		medför oskäligen kostnader eller svåra förluster för den som beslutet riktar sig till.
Krav på åtgärder ska bedömas fall till fall	Prop. 2002/03:119 (s. 52)	I sammanhanget bör även påpekas att skyldigheterna enligt 41 § och 43 § RåL är begränsade till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna.
Krav 2 kap 2 § LSO		Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Tabell 1. Redovisning av teman med källhänvisning och citat.

11.3.2 Empirin från rättskällor

Källa	Nyckelord	Notering
2 kap 2 § LSO		Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.
Prop. 2002/03:119 (s. 104) .		Paragrafen motsvarar i princip 41 § RåL (prop 1985:86:170 s. 84).
41 § RåL (1986:1102)		Ägare eller innehavare av byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olyckshändelse och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för

		att hindra eller begränsa skador till följd av brand.
Prop. 1985/86:170 (s. 84)		Paragrafen motsvarar 14 § i brandlagen samt 38 § och 59 § tredje stycket (s. 84).
14 § SFS 1974:80 (s. 192).		Andra stycket i 14§ motsvarar 8§ andra stycket i 1962 års brandlag.
8 § brandlag (1962:90)		Ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning är skyldig att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap även som att i övrigt vidtaga nödiga åtgärder för att förebygga och bekämpa brand, i den mån de ej medföra oskäligen kostnad.
Prop. 2002/03:119 (s. 52).	Ekonomi. Syftet med åtgärden	Kostnaden för åtgärden får inte vara mer betungande än syftet med åtgärden.
Prop. 2002/03:119 (s. 119)	Oskäligen kostnader. Intresset att bereda skydd.	Innan myndigheten beslutar om föreläggande eller förbud måste den göra en avvägning av olika intressen så att de föreskrivna åtgärderna inte medför oskäligen kostnader eller svåra förluster för den som beslutet riktar sig till.
Prop. 1985/86:170 (s. 92).	Intresset att bereda skydd.	Intresset att bereda skydd mot olika skador skall dock komma i första hand.
SOU 2002:10 (s. 308).	Oskäligen kostnader. Intresset att bereda skydd.	Innan myndigheten beslutar om föreläggande eller förbud måste den göra en avvägning av olika intressen så att de föreskrivna åtgärderna inte medför oskäligen kostnader eller svåra förluster för den som besluten riktar sig till. Intresset att bereda skydd mot olika skador skall dock komma i första hand.
SOU 1983:77 (s. 564).	Oskäligen kostnader. Intresset att bereda skydd.	I de föreslagna bestämmelserna om ägares eller innehavares skyldigheter i fråga om att hålla utrustning och beredskap för RTJ och vida brandförebyggande åtgärder har i motsats till vad som gäller enligt brandlagen inte uttryckligen föreskrivits skyldigheterna

		<p>skall vara begränsade till åtgärder som inte med för oskäligen kostnader. Avsikten är emellertid inte att åstadkomma någon ändring i detta av seende. Kommittén anser det ligga i sakens natur att RTJ vid utfärdande av förelägganden företar en avvägning av olika intressen så att de föreskrivna åtgärderna inte medför oskäligen kostnader eller svåra ekonomiska förluster för den enskilde. Liksom hittills ska intresset att bereda skydd mot skada komma först</p>
Prop. 1962:12 (s. 141).	Oskäligen kostnader. Intresset att bereda skydd.	<p>Vid bestämmande av de enskildes skyldigheter företagas en avvägning så att åtgärderna inte medför oskäligen kostnader. Grundsatsen är att åtgärd inte föreskrivs, vilken är mer betungande än som är skäligen med hänsyn till det åtgärdens avsedda syfte. Intresset att bereda skydd mot skada genom brand sak emellertid komma i främsta rummet vid avvägningen och dessa ska göras efter objektiva allmängiltigen normer.</p>
SOU 2002:10 (s. 175).	Skäligen med hänsyn till kostnaden. Hänsyn till syftet.	<p>I detta sammanhang kan påpekas att skyldigheten enligt 41 och 43 §§ RåL att vidta åtgärder är begränsad till vad som i varje enskilt fall är skäligen med hänsyn till kostnaderna. Det kan således inte krävas att åtgärder vidtas som är mer ekonomiskt betungande än som är skäligen med hänsyn till det avsedda syftet (s. 175).</p>
Prop. 1985/86:170 (s. 72).	Skäligen med hänsyn till kostnaden. Hänsyn till syftet.	<p>Skyldigheten enligt 41 § är begränsad till vad som i varje enskilt fall är skäligen med hänsyn till kostnaden. Åtgärder som är mer ekonomiskt betungande än vad som är skäligen till hänsyn till det avsedda syftet får alltså inte föreskrivas.</p>
SOU 2002:10 (s. 295)	Skäligen omfattning.	<p>Valet av utrustning för att upprätthålla ett brandskydd måste också kunna variera och bero av kostnader. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.) Detta kommer till uttryck i lagen på så sätt att skyldigheten att hålla utrustning och</p>

		att vidta åtgärder skall gälla i skälig omfattning (se prop. 1985/86:170 s. 49).
SOU 2002:10 (s. 175).	Avsedda syftet.	I brandskyddet kan ingå att ha brandvarnare, att ha anvisningar om utrymningsvägar, att hålla släckningsutrustning m.m. Krav kan även ställas på utbildning av personal och på ett företags organisation från brandskyddssynpunkt. I detta sammanhang kan påpekas att skyldigheten enligt 41 och 43 §§ RåL att vidta åtgärder är begränsad till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna. Det kan således inte krävas att åtgärder vidtas som är mer ekonomiskt betungande än som är skäligt med hänsyn till det avsedda syftet. (Se prop. 1985/86:170 s. 72.)
Rå 81 2:32 och prop.1962:12 (s. 141)	Allmänna riktlinjerna för rättvis avvägning	Frågor i allmänhet måste i samband med brandsyn bli föremål för avgörande från fall till fall efter allmänna riktlinjerna för en rättvis avvägning (hänvisning till prop. 1962:12 s. 141.) Vid bestämmande av de enskildes skyldigheter företagas en avvägning så att åtgärderna inte medför oskäliga kostnader. Grundsatsen är att åtgärd inte föreskrivs, vilken är mer betungande än som är skäligt med hänsyn till det åtgärdens avsedda syfte. Intresset att bereda skydd mot skada genom brand sak emellertid komma i främsta rummet vid avvägningen och dessa ska göras efter objektiva allmängiltiga normer (prop. 1962:12 s. 141).
Prop. 2002/03:119 (s. 51).	Inte lämpligt med för allmän hållen regel.	Utredningen har föreslagit att den nya lagen ska föra in en särskild bestämmelse att det åligger var och en att vidta skäliga åtgärder till skydd mot olyckor. Regeringen anser att det inte är lämpligt med en sådan allmänhållen regel, det kan vara svårt att avgränsa den enskildes skyldigheter.

Prop. 2002/03:119 (s. 52).	Fall till fall.	I sammanhanget bör även påpekas att skyldigheterna enligt 41 § och 43 § RåL är begränsade till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna.
SOU 2002:10 (s. 295).	Nya krav kan tillkomma. Fall till fall.	Någon fullständig uppräknig av eller generella regler för vilken typ av utrustning som skall hållas eller att ange vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas är inte möjlig att göra. Nya krav kommer fortlöpande att behöva ställas på utrustning. Kraven får därför från tid till annan bli en fråga dels om tolkning av bestämmelserna, dels en uppgift i form av information och rådgivning från samhällets sida och ytterst en uppgift för kommunen i tillsynsverksamheten enligt bestämmelserna i 3 kap. 4 §. Skyldigheten enligt bestämmelsen måste givetvis också vara olika från fall till fall beroende på vad byggnaden eller anläggningen används till eller den verksamhet som bedrivs där.
Prop. 2002/03:119 (s. 52).	Fall till fall.	Krav på vilka åtgärder som ska vidtas är olika från fall till fall beroende på vad byggnaden eller anläggningen används till.
Prop. 1985/86:170 (s. 49).	Fall till fall	Skyldigheten måste givetvis vara olika från fall till fall beroende på den verksamhet som bedrivs i byggnaden eller anläggningen. Detta bör komma till uttryck i lagen på så att skyldigheten att hålla utrustning och att vidta åtgärder ska gälla i skälig omfattning.
SOU 2002:10 (s. 200).	Hålla utrustning. Vidta de åtgärder som behövs.	41 § RåL innefattar ett allmänt krav på ägare eller innehavare av byggnader eller andra anläggningar att de skall upprätthålla ett skäligt brandskydd. De skall enligt paragrafen hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olyckshändelse. De skall även i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Exempel på utrustning som kan krävas har lämnats i

		propositionen till RåL (se prop. 1985/86:170 s. 84).
SOU 2002:10 (s. 295).	Hålla utrustning. Vidta de åtgärder som behövs.	Bestämmelserna innehåller anvisningar om att utrustning skall hållas för släckning och livräddning vid brand men också om att utrustning skall hållas för livräddning vid andra olyckor än brand. Härutöver ankommer det på ägaren och innehavaren att i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.
Prop. 1962:12 (s. 141)	Begränsad ekonomi.	Begränsade ekonomiska resurser hos en viss anläggningsägare eller viss grupp av sådana personer får icke föranleda eftergifter.
Prop 2002/03: 119 (s. 58).	Vidta de åtgärder som behövs.	Den grundläggande skyldigheten för ägare och nyttjanderättshavare av byggnader och andra anläggningar att vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand skall vara oförändrad.
SOU 2002:10 (s. 174).	Vidta de åtgärder som behövs.	Brandsynen har till syfte att förebygga brand. Enligt 7 § RåL, som återfinns bland de allmänna bestämmelserna om kommunens skyldigheter, har varje kommun enligt RåL ett övergripande ansvar för att åtgärder vidtas inom kommunen så att bränder och skador till följd av bränder förebyggs. I detta övergripande ansvar ligger bl.a. att se till att ägare eller innehavare av byggnader och andra anläggningar uppfyller sin skyldighet enligt bestämmelserna i 41 § RåL att förebygga brand och hindra eller begränsa skador till följd av brand
SOU 2002:10 (s. 183).	Vidta de åtgärder som behövs.	De nuvarande bestämmelserna i 41 § RåL ger enligt Utredningens mening klart uttryck för att ägaren eller innehavaren av byggnader och andra anläggningar har ansvar för och skyldighet att vidta åtgärder för att hindra och begränsa skador till följd av brand. Det förutsätts självfallet att åtgärder vidtas så att

		brandskyddet upprätthålls kontinuerligt på en ändamålsenligt hög nivå och utan att det sker först efter påpekanden av en brandsyneförrättare.
Prop. 2002/03:119 (s. 50).	Enskildes ansvar.	Det är i första hand det ankommer på den enskilde att själv vidta och begränsa åtgärder i syfte att förhindra olyckor.
SOU 1983:77(s. 564).	Förhållande till annan lag med brandskyddsbestämmelser. Bygglagstiftningen. Särskilda omständigheter.	När ett föreläggande om att vidta olika brandförebyggande åtgärder utföras ska bedömningen liksom hittills inriktas bl. a på att de föreskrifter om brandskydd som finns i lagar och andra författningar har iakttagits. Som har framgår av den allmänna motiveringen finns föreskrifter om brandskydd i flera olika författningar. Den nuvarande brandlagen kan i fråga om brandskydd ses som en i förhållande till dessa författningar övergripande författning. Ett föreläggande om att vidta olika byggnadstekniska åtgärder grundas alltså både på bygglagstiftningen och dess tillämpningsregler och på brandlagen. Därvid gäller det i princip bara är föreskrifter från bygglagstiftningen som ska ligga till grund för ett föreläggande att vidta byggnadstekniska åtgärder. Annars måste det föreligga särskilda omständigheter och så inte föreligger har RTJ dock möjligheten att meddela förbud mot användning eller villkor för nyttjandet
SOU 1983:77 (s.218)	Föreskrevs i samband med bygglovsprövning. Särskilda omständigheter	I den mån en byggnadsnämnd har godkänt ett visst byggnadssätt har det ansetts att byggnadssättet inte skulle höva ändras till följd av ett föreläggande enligt brandlagen. Säkerhetsåtgärder utöver vad som föreskrivits eller prövats i samband med bygglov har inte ansetts kunna åläggas utan behov föreligger på grund av särskilda omständigheter, tex uppenbar brandfara (s. 218).

Prop. 1962:12 (s. 142)	Bygglovsbeslut.	Vid tillkomsten av gällande lag uttalades, att det icke borde få förekomma att ett av byggnadsnämnds godkända byggnadssätt skulle behöva ändras till följd av föreläggande, grundat på förevarande bestämmelse.
Prop. 1962:12 (s. 142)	Rättssäkerhet. Byggnadsnämnd.	För att inte rättssäkerheter ska äventyras får förelägganden enligt brandlag inte ställa ett högre krav än vad som godkändes av byggnadsnämnden.
Prop. 1962:12 (s. 142)	Föreskrevs i samband med bygglov.	Departementschefen uttryckte att brandmyndigheten inte bör ställa krav på åtgärder utöver vad som föreskrivit i samband med bygglovet, om behovet för detta finns på grund av särskilda omständigheter
RÅ 82 2:5	Att brandskydd blivit prövad i samband med bygglovsprövning utgör inte hinder att ställa krav på andra åtgärder.	Regeringsrätten finner vidare med hänsyn härtill och på vad länsstyrelsen anförda skäl att det förhållandet att frågan om brandskyddet av magasinsbyggnaderna behandlats i samband med byggnadslovsprövningen beträffande tillbyggnaderna ej utgjort hinder för brandchefen att meddela föreläggande enligt brandlagen.
RRK R72 2:31	Inget hinder att förelägga om andra krav, även om det har prövats i bygggärende.	Med hänsyn till det ändamål för vilket byggnaden användes och övriga omständigheter i målet kan det förhållandet, at byggnadens beskaffenhet i brandskyddshänseende prövats i bygglovsärendet i samband med byggnadens uppförande år 1965, inte anses utgöra hinder mot att kommunen ålägges att vidta åtgärder, varom föreläggande meddelats av brandchef.
SOU 2018:54		Ingen notering i förarbetet hittas som lyfter någon avsedd förändring gällande 2 kap 2 § LSO eller tillhörande bestämmelse 5 kap 2 § LSO.

Tabell 2. Empirin från rättskällor.

Bilaga 11.4 Teman

I första figuren, *figur A*, redogörs Undersökningens jämförelseanalys av de teman som har identifierats i länsstyrelsebesluten, och de rättsnormer som har identifierats i utvalda rättskällor. I de röda fälten anges de teman som inte har kunnat placeras i en rättsnorm, de gråa fälten så har det ansetts vara oklart. De ljusgråfälten innebär att teman skulle kunna placeras i de röda fälten, och det mörkgråa fältet innebär att det finns antydningar att det är möjligt att placera temat i det gröna fältet, men det är dock oklart. Det gröna fältet innebär att undersökningen har kunnat placera temat i en rättsnorm. Det är viktigt för läsaren att beakta att antalet teman saknar betydelse och att vissa teman är sammanslagna utifrån en stor mängd empiri. Medan ett grönt tema kan utgöra en mycket liten mängd empiri.

I *figur A* redovisas samtliga teman med ett ”Tema.nr”. Det är det nummer som också finns i nästkommande figur, *figur B*. Löp. nr innebär det nummer som kan hittas i de utvalda ”citaten” från länsstyrelsebesluten som redogörs i bilaga 11.2.

Normer		Kan inte kopplas	Oklart om normen kan kopplas		Kan kopplas
<i>Handlingsnormer</i>	<i>Moral/Sociala</i>	1, 4, 6	3	7, 8	2, 5
	<i>Ekonomiska</i>		9, 11		10, 12, 13, 14
	<i>Tekniska</i>		17		15, 16, 18
<i>Konstruktiva normer</i>	<i>Institutionella</i>	19, 20, 21			22

Figur A. Resultat av jämförelseanalysen. Finns även redovisad under resultatanalysen.

Tema	Tema. Nr	Löp. nr
Moraliska och sociala normer		
Samhällets intressen är viktigare än medborgarens.	1	900, 43, 68, m.fl.
Påpeka först, sedan kan beslut om föreläggande ställas.	2	845, 830, 838, m.fl.
Människors individuella förutsättningar för utrymning ska prioriteras.	3	9, 112, 464, m.fl.
Människors liv och hälsa är särskilt viktigt.	4	499, 543, 594, m.fl.
Bereda skydd mot skada är viktigast.	5	649, 657, 668, m.fl.
Människoliv är viktigare än egendom.	6	853, 876, 187, m.fl.
Nyvvunnen kunskap kan medföra att det finns särskilda omständigheter.	7	279, 190, 795, m.fl.
Erfarenheter från bränder kan medföra att det finns särskilda omständigheter.	8	848, 891, 1, m.fl.
Ekonomisk		
Kostnaderna ska vara rimliga.	9	187, 246, 685, m.fl.
Kostnaderna får inte vara mer betungande än vad som är rimligt med hänsyn till skyddets syfte.	10	252, 270, 294, m.fl.
Det ska finnas proportionalitet mellan kostnaden och den ökade personsäkerheten som sker till följd av åtgärden.	11	405, 586, 822, m.fl.
Kostnaden ska vara skälig.	12	834, 881, 906, m.fl.
Kostnaderna ska inte vara oskäliga.	13	830, 838, 870, m.fl.
Det ska göras avvägning av olika intressen så att de föreskrivna åtgärderna inte medför oskäliga kostnader eller svåra förluster för den som beslutet riktar sig till.	14	909, 913, 23, m.fl.
Tekniska		
Bygglagstiftningen är den detaljerade måttstocken för ”skäligt brandskydd”.	15	175, 426, 522, m.fl.
Om det finns särskilda omständigheter kan andra krav ställas än vad som gällde när byggnaden, anläggningen, verksamheten uppfördes.	16	246, 288, 504, m.fl.
Väsentlig lägre brandskydd än dagens krav i bygglagstiftningen kan medföra att det finns särskilda omständigheter.	17	259, 499, 604, m.fl.
Omfattande brister (när säkerheten hotas) kan medföra att det finns särskilda omständigheter.	18	605, 622, 499, m.fl.
Institutionella		
Dela åsikt med räddningstjänsten och MSB	19	231, 245, 254, m.fl.

Allmänna råd ska i regel följas.	20	482, 542, 618, m.fl.
Fyll ut 2 kap 2 § LSO med det som finns och känns bäst	21	641, 79, 223, m.fl.
Utifrån fall till fall ska krav på åtgärder bedömas.	22	698, 717, 776, m.fl.

Figur B. Samtliga identifierade teman med tillhörande normkategori, temanummer och tillhörande exempel på löpnummer där temat identifierats.

Bilaga. 11.5 Enkätutkast

I bilagan har Undersökningen lagt in en Betaversion av en enkätundersökning. Enkäten gjordes inte klar till användning eftersom det inte bedömdes vara aktuellt att genomföra enkätundersökningen.

Rättssociologisk undersökning. Beta

Enkäten har fokus på juridiskt beslutsfattande utifrån ett normperspektiv. Vi hoppas att enkäten kan bidra till en ökad förståelse för juridiskt beslutsfattande när en ramlag tillämpas. Vårt val av ramlag är lag (2003:778) om skydd mot olyckor och 2 kap 2 § i denna lag. I undersökningen avses ramlag vara en lag eller bestämmelse där det saknas eller att det finns få detaljerade anvisningar för vad som är gällande rätt.

Som stöd för att besvara enkäten vill vi göra en kort förklaring av vad vi anser är gällande rätt i enkäten. Med gällande rätt avser vi att en slutsats eller påstående är förankrad i rättskällor som anses kan vara legitima att använda inom det aktuella regelsystemet (exempelvis offentlig rätt)

Vårt urval av respondenter är medarbetare hos länsstyrelser i Sverige som på något sätt arbetar med eller bidrar till juridiskt beslutsfattande i överklagningsärenden av beslut. Med beslut avses det i undersökningen förelägganden med krav på åtgärder och som har överklagats.

Enkäten är uppdelad i 3 avsnitt. Inledningsvis kommer enkäten innehålla några bakgrundsfrågor. Därefter kommer frågorna som enkäten särskilt tar sikte på och avslutningsvis har du som respondent möjlighet att skriva ett meddelande till oss. Meddelande kan vara vad som helst som du anser är intressant för oss och för vår undersökning.

Ditt namn kommer inte redovisas i någon utsträckning. Dina svar kan däremot komma att publiceras utifrån en sammanställning, dvs dina svar som enskild enkät kommer inte redovisas. Du kan när som helst avbryta enkäten.

Vi hoppas att du svarar på samtliga frågor då vi behöver dina svar för vår undersökning. Vi har uppskattat att det tar ca 10, men max 30 minuter att genomföra.

Ett stort tack för att du väljer att delta i denna undersökning!

Vänligen
Markus och Simon

*Obligatorisk

Bakgrundsfrågor

1. **Arbetar du med överklagningsärende gällande 2 kap 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor? ***

Markera endast en oval.

- Ja
 Nej

2. Vilken utbildningsbakgrund har du? Välj det eller de alternativ som du anser har högst relevans utifrån ditt arbete med de aktuella överklagningsärendena (föreläggande enligt 2 kap 2 § LSO).

Markera alla som gäller.

Utbildningsbakgrund	Juridisk examen	Juridisk utbildning, enskild kurs eller kurser	Brandingenjör	Riseringenjör	Utbildningen skydd mot olyckor i regin av Myndigheten för samhällskydd och beredskap	Annan utbildning
Utbildningsbakgrund	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Jag har arbetat med överklagningsärendena enligt 2 kap 2 § LSO i.... *

Markera endast en oval.

- Mindre än 1 år
- 2-4 år
- 5 år eller mer

Enkätfrågor

I kommande del av enkäten uppges 19 påståenden. För att fullgöra enkäten ska du svara hur du ställer till att påståenden är grundat i gällande rätt. Med gällande rätt avses kravställande utifrån 2 kap 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor(LSO).

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

4. Myndigheten ska i första hand påverka till förändring via råd och påpekande, inte via förelägganden och förbud. *

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
- I viss utsträckning
- I liten utsträckning
- I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

5. Kostnaderna för åtgärd ska vara rimliga. *

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
- I viss utsträckning
- I liten utsträckning
- I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

6. **Begränsad ekonomi hos ägaren/nyttjanderättshavaren saknar betydelse vid ett kravställande.***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

7. **Omfattande brister (när säkerheten hotas) kan medföra att krav på utökat brandskydd kan ställas.***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

8. **Människors liv och hälsa är särskilt viktiga vid ett kravställande.***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

9. **Grundläggande skyldigheten för ägare/nyttjanderättshavare är att vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra och begränsa skador till följd av brand.***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

10. **Bygglagstiftningen utgör måttstocken för vad som är "skäligt brandskydd". ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

11. **Skyldigheterna enligt bestämmelsen är begränsande till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till kostnaderna. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

12. **Intresset att bereda skydd mot olika skador ska komma i första hand. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

13. **Människors individuella förutsättningar för utrymning är av hög prioritering vid kravställande. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

14. **Det ska finnas ett skäligt brandskydd i byggnader och anläggningar. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

15. **Kostnaderna ska inte vara oskäligen. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

16. **Människoliv är viktigare än egendom. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

17. **Allmänna råd ska normalt sätt följas. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

18. **Ifall räddningstjänsten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) inte delar samma bedömning i ett överklagningsärende, så har MSB:s bedömning företräde. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

19. **Ägare eller nyttjanderättshavare ska i skäligen omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

20. **Eftersom personskydd är viktigare än egendomsskydd kan långtgående krav på åtgärder ställas när personsäkerheten hotas utifrån brandskyddsynpunkt. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

21. **Väsentlig lägre brandskydd än dagens krav i bygglagstiftningen kan medföra att det finns särskilda omständigheter. ***

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
 I viss utsträckning
 I liten utsträckning
 I ingen utsträckning alls

Hur tydligt anser du att följande påstående är förankrat i gällande rätt vid ett kravställande enligt 2 kap 2 § LSO?

22. Skyldigheterna enligt bestämmelsen är begränsande till vad som i varje enskilt fall är skäligt med hänsyn till åtgärdens avsedda syfte. *

Markera endast en oval.

- I hög utsträckning
- I viss utsträckning
- I liten utsträckning
- I ingen utsträckning alls

Om du vill framföra något mer till enkäten

23. Om du vill framföra eller lämna en kommentar till oss kan du göra det här.

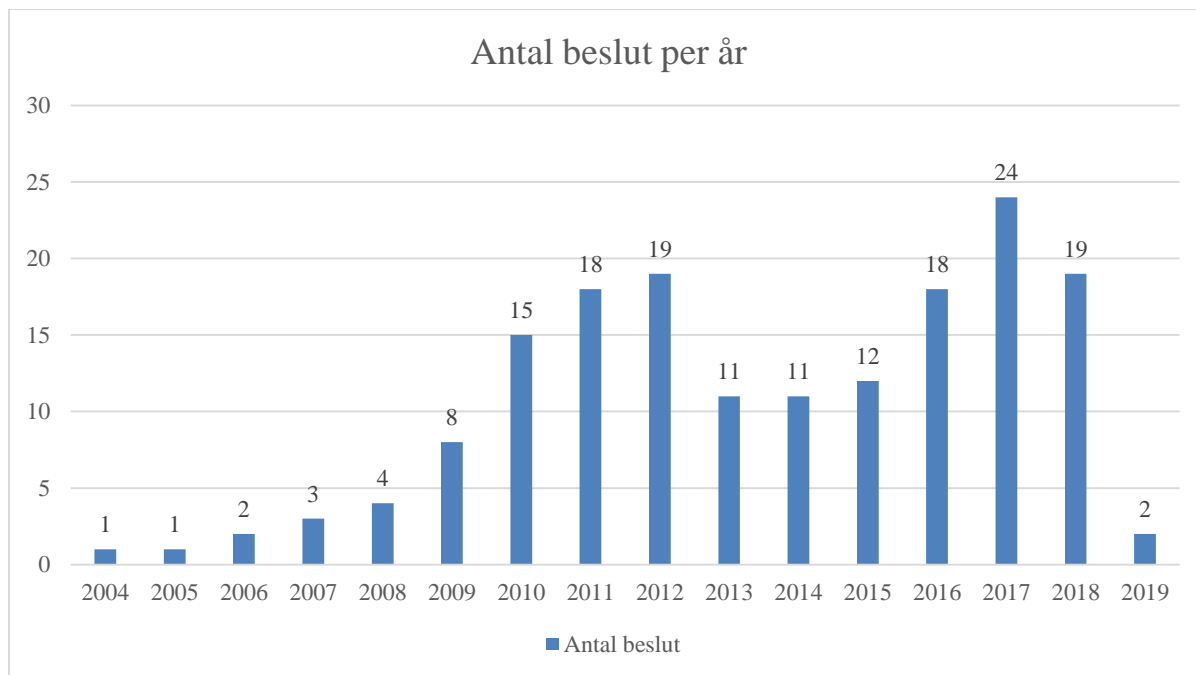

Bilaga. 11.6 Statistik

I bilagan redogörs först hur många beslut som har ingått i undersökningen per år, se figur C. I figur D anges vilka länsstyrelser som blev representerade i undersökningen. Avslutningsvis anges en procentuell redogörelse av hur ofta räddningstjänsten fått rätt i de beslut som ingått i undersökningen.

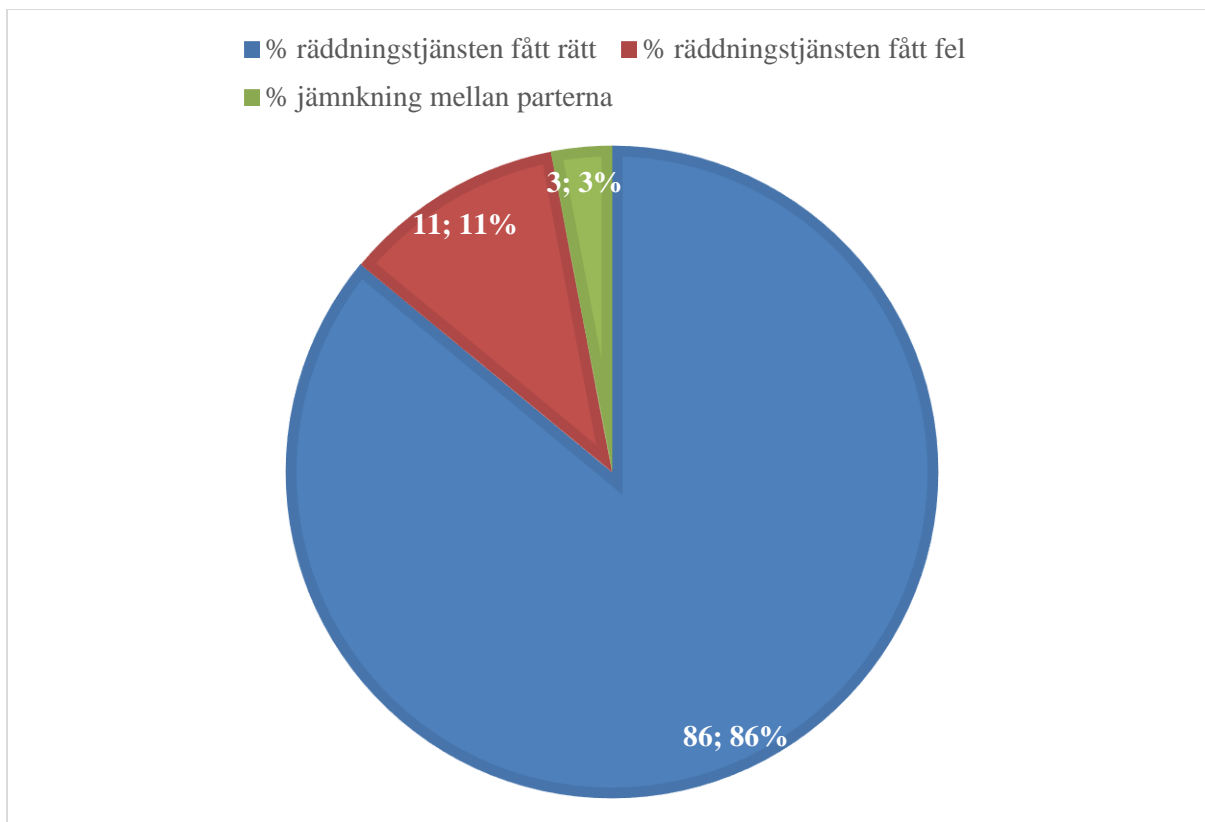

Figur C. Antal beslut per respektive år.

Representerade länsstyrelser i undersökningen

Länsstyrelse	Ja	Nej	Länsstyrelse	Ja	Nej
Blekinge	X		Värmland	X	
Dalarna	X		Västerbotten	X	
Gävleborg	X		Västmanland	X	
Halland	X		Västernorrland	X	
Jämtland	X		Västra Götaland	X	
Jönköping	X		Östergötland	X	
Kronoberg	X		Kalmar	X	
Norrbottn	X		Stockholm	X	
Skåne	X		Örebro	X	
Södermanland	X				
Uppsala	X				

Figur D. Länsstyrelser som har ingått i undersökningen.

Figur E. Hur ofta räddningstjänsten har fått i rätt i beslutet som har ingått i undersökningen. En procentuell redovisning.

11.6.1 Metod för framtagande av statistik

I nedan del redogörs kort hur statistiken togs in från det empiriska underlaget.

Antal beslut per år

Efter att all empiri var insamlad gjordes en genomgång av det empiriska underlaget för att identifiera vilka årtal som var representerade. För varje nytt beslut som kom fram i det empiriska underlaget noterades årtalet.

Länsstyrelser som är representerade

Efter att all empiri var insamlad gjordes en genomgång av det empiriska underlaget för att identifiera de länsstyrelser som blev representerade. Genomgången gjordes genom att varje nytt beslut som hade förts in, hade Undersökningen angivit vilket länsstyrelse som hade fattat beslutet och dess diarienummer.

Den procentuella uppskattningen av hur ofta räddningstjänsten får rätt

För att få fram statistiken gicks samtliga beslut igenom som föll inom urvalskriterierna för undersökningen. För att skapa en så klar bild som möjligt gjordes det ett val om att identifiera samtliga ”punkter” som blev överklagad och som prövades av länsstyrelsen. I vissa kan ett installationskrav såsom brandlarm, brandceller och utrymningsvägar innehålla detaljerade kravställningar på teknisk nivå. När en sådan uppdelning fanns, gjordes en sammanslagning. Ett exempel på detta är ett krav på att en alternativ utrymningsväg ska upprättas. Till detta tillkommer dörrbredd, slagriktning på dörren, beslagning för att öppna dörren m.m. Genom att en av utförarna har erfarenhet som tillsynsförare och ställt motsvarande krav, kunde en sådan sammanslagning göras. Om inte en sådan sammanslagning skulle göras skulle den procentuella utfallet ytterligare gå åt att räddningstjänsten oftast får rätt i sakfrågorna.

Bilaga. 11.7 Kodschema

I bilagan redogörs för tidigare forskning kopplat till de teman som har identifieras. Beskrivningarna av teman görs i avsnittet 4.3.

Tema 1. *Närbyråkrater som högre domstol påverkas av ickerättsliga normer.*

Tema 2. *Mer tolkningsutrymme, fler ickerättsliga normer.*

Tema 3. *Majoriteten av studierna utgörs av dokumentstudier.*

Författare	År	Land	Tema 1	Tema 2	Tema 3	Antal citat
Alarie, Green	2017	USA	X		X	3
Davies	1982	USA	X		X	6
Erlandsson	2014	Sverige	X		X	15
Gibson	1983	USA	X		X	213
Kramer, Ulmer	1998	USA	X	X	X	110
Marinetto	2011	Storbritannien	X		X	43
Reisberg	2017	Estland, EU	X	X	X	0
Scheb, Unga, Hayes	1989	USA	X			54
Shankar	2009	USA	X		X	22
Weiden	2011	USA, Kanada, Australien	X		X	24

Figur C. Kodschema.